

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— „
 Pe 3 luni . . . 7.— „
 Pe o lună . . . 2.40 „
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40.— franci.
 Telefon
 pentru oras și interurban
 Nr. 750.

REDACTIA

și ADMINISTRATIA
 Strada Zrinyi Nrul 1/a
 INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.
 Multumite publice si Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

ROMANUL

Paștile.

De Vasilie Goldiș.

Suntem creștini cu sufletul, nu din buze numai și credem în minunata înviere a Domnului pentru mântuirea noastră, care cu moarte pe moarte călcând celor din mormânturi viață le-a dăruit. În vremea aceasta a fariseilor și a minciunei speculante simțim pudoarea mărturisirei despre credința în Dumnezeu, dar iarăș suferințele neamului cu putere irezistibilă ne chiamă la datoria de a propovădui adevărul și a împlini porunca credințelor noastre.

Credem că marele Dumnezeu ne-a zidit, strălucitoare coroană minunatelor sale fapte, și ne-a dat suflet și voință liberă, ca luptând între bine și rău, să fim mărturie de veci, că cel ce umblă întru poruncile lui se mântuiește și lumea stăpânește, iar cel ticăloșit în păcate se prăbușește în abisul groaznic al nefericirii.

În focul titanic ce zguduie acum din temelii lumea, cu strălucire orbitoare ni se arată fața luminată a Domnului și tremurând de soartea nemernicului nostru neam, cu groaza morții în sân, dar tot atunci cu dulce licurire de nădejdi în suflet deslușim cuvintele lui deplin înțeles: *eu sunt calea și viața*.

Veacuri de veacuri s'au înșiruit în salba faptelor omenesti, ce constituie istoria omenirii și ispititorul cărților vremii cu uimire a aflat pe paginile lor colbuite neamuri strălucitoare odată, cari s'au scufundat în neființă și a văzut altele răsărind din sărăcie și întunec la treptele cele mai de sus ale omenștilor măriri. Unde sunt națiile de lumi biruitoare ale mândrilor Persi ori ale a toate isco-

ditorilor Elini ori ale Romanilor viteji și cumiți? Ei s'au dus și s'au împrăștiat ca praful suflat de volbura furtunei și în locurile lor s'au făcut stăpânitoare lumii alte popoare, ce le slujiau lor și munciau pentru dânsii, căci virtutea este singura ziditoare a mării și păcatul prăbușește cetățile înfășurate în fier și oțel.

Cu gândul la iubii ce se zbat în groaznica încăierare prin întinsele băltoace de sânge, milioane de suflete stau astăzi cu umilită cucernicie în fața sfintelor altare de lumini strălucitoare. A cui va fi biruința și ce învăluie viitorul în ascunzișurile sale oarbe? Cum stau singur la masa asta și scriu, văd dinaintea mea acestea milioane a sufletelor pline de griji și de iubire și de ură svârcolindu-se fără graiu în rugăciuni păgâne și păcătuiind rugându-se pentru mărire și răzbunare și mai vartos asurziți și orbiți de patima luptei ucigătoare ei nu văd fața blândă a Mântuitorului și nu aud dulcea mângâiere a cuvintelor sale: *eu sunt calea și viața*.

E mezul nopții. În liniștea sfântă la raze de stele adierea dulcea primăveri alintă mugurii ce dau spre viață. Tăcerea moartă. Deodată însă toaca își mărită glasul sombru cu dangătul sonor al clopotelor și satul se mișcă. În sute și mii de cătune văd cum roiți în hainele albe cu luminițele de ceară în mâni spre sărăcăcioasele biserici — *la înviere*. Cum vă privesc așa cu ochii trupești închiși simțesc sufletul tremurându-mi de adâncă durere pentru voi, biet neam nefericit. Cei tari ai voștri departe pe câmpul blestemat își varsă sângele vitejesc, îl varsă, îl varsă, iar voi nu murmurați, nici mărire așteptați, nici răzbunare nu strigați, ci la ai voștri cu iubire gândind vă rugați.

Ce neam blăjin, ce răbdare nemărginită, câte suferinți nerăsbunate. Două mii de ani au trecut aproape de când neamul acesta își ține neclintit locul, unde l-a așezat destinul, fără a se împotrivi nimănui, dar fără a se da un pas îndărăt. Care o fi taina vieții tale, neam slab și totuș atât de puternic, neam răslat și totuș atât de încheagat? De unde isvorește suctul tău dător de viață și care este piatra nădejilor tale? Căci fără nădejde te-ai fi stins de mult.

Adânc mișcat de vedenia umilinței tale, pe aripile sfintelor rugăciuni sufletul se înalță spre Domnul și în jurul gândului meu se face lumină, că văd curățenia ta și dreptatea ta, neam românesc. Prin trupul tău puhoiu a trecut de neamuri barbare, tu nu te-ai împotrivit, s'au stins, tu ai rămas. Împărății s'au ridicat și s'au prăbușit în jurul tău, s'au dus, tu ai rămas. Unde e neamul, pe care tu să-l fi asuprit vr'odată? Cui ai făcut tu nedreptate? Cine a robit pentru tine? Dela cine ai luat ceva, ce n'ar fi fost al tău?

Milioane de suflete păcătuiesc azi dinaintea altarelor luminate cerșind mărire și răzbunare, numai tu singur rămâi în umilința ta, fără ură și gând de răutate, ci cu iubirea propovăduită de cel răstignit cucernic te rogi pentru ai tăi, cari își varsă sângele lor nu pentru mărire și răzbunare, ci ascultând poruncile dumnezeiești. Tu ai rămas curat, iar sângele tău nevinovat, ce se varsă azi, aduce mântuirea ta. Plinirea vremii a sosit și iată pentru credința ta neclintită, pentru îndelunga răbdare a ta și pentru suferințele tale de veacuri Cel de pe cruce, în a cărui cale ai umblat, îți zice azi *învia!* și tu, neam românesc, vei învia. Pregătește-ți sufletul pentru ziua cea mare, că sunt aproape Paștile tale.

Îngenunchiând sub Cruce.

...De n'ai fi Tu — cu fulgerul privirii
 Nebune după neagră răzbunare —
 Am arde tot pământul — o cenușă —
 Și-am stinge de pe cer măritul soare.

Și iadului i-am hohoti în față
 Rebele oști pe noi dacă-ar trimite!
 Și cine-ar mai vedea din cei de ură
 Lumina sfântă-a vieții preamărite?

...De n'ai fi Tu — ne-am sfâșia cu ură
 Pieptul sâtu de-atâta suferință!
 Căci foc etern e viața, care n'are
 Pentru drumeji un soare: o credință.

Din inimile de otravă pline
 Vărsare-am valuri negru spumegate
 În focul lor să se topească munții,
 Și zilele de veacuri blăstămate!...

...De numa-n plâns purtat-ne-a viața
 De veacuri lungi pe drumurile-i toate
 Și inima ar suspina într'una
 Dar glasul nost' secăt, vai, nu mai poate,

De n'am putut răpi vieții sfinte
 Doar lacrimi, din multele-i trofee,

De ce n'am pune moartea-n coronare
 Întunecatei noastre epopee??...

Ne-ar preamări strămoșii morți în jale
 Și glia, ce de sânge e 'ngrozită!
 Durerea ce ca sclavă ne 'nsoteste
 Viața 'ntreagă — umbră tânguită. —

...Azi? umilit genunchiul ni se pleacă
 Celui fără de vină răstignit
 Binecuvinte mâna 'nsângerată
 Pe cei ce veacuri lungi ne-au prigonit.

A Ta este mărirea și puterea
 Și-nvingerea și sfânta Înviere
 Nimica sunt popoarele în fața-Ti
 Și numai Tu ai sfânta mângâiere.

Doamne! deschide-a ceriurilor poartă
 Și fă un semn — o lume să se darme —
 Chiar dacă-ar fi de bucuria mare
 A noastre inimi toate să se sfarme....

Căci vor veni părinții noștri și frații
 Cari vii vor trece viforul de lupte
 — Plecați pe dulce glie strămoșească
 O să sărute inimile rupte....

OVIDIU HULEA.

Frații.

De Al. Ciura.

„La Rudnik, — îmi povestea un prieten — după o încăierare nespuse de cumplită, am răsbătut prin rândurile dușmanilor, călcând peste morți și răniți.

S'auziau răpăituri de puști, în depărtări tot mai mari, câte un glonț pribeag mai șuiera deasupra capetelor noastre... încolo nu mai aveam de ce ne teme.

Câteva patrulare, ne îndeplineam, la lumina faclelor, opera de salvare. Adunam răniții, — de-ai noștri și Ruși de-opotrivă — îi așezam pe târgi și le dam drumul spre spital. Cu morții aveam mai mult de lucru. Era greu să-i deosebești unul de altul. Ici-colo erau numai resturi de cadavre... o mână, un picior... și uni-formele păreau așa de asemănătoare, pline cum erau de sânge și de noroi. Adesea întâlneam trei-patru cadavre, încheștate așa de morțiș, în spasmele din urmă, încât nu mai era chip să-i desfaci din această supremă îmbrățișare... În un loc am dat peste o adevărată movilă de cadavre.

— Știi voi ce-i aici — întreabă unul?

Nu știam, ce să-i răspundem, privind mor-manul de hoituri.

Gavril Selegian, preot gr. or. rom. Timișoara 5 cor., Măndru Laeșiu, lucrător Resita-rom. 6 cor., Marietta Dr. Anca, Capolnoc Monostur 4 cor., Axente Banciu, profesor Brașov 3 cor., Nicolae Bolboca, Baia de Cris 4 cor., Petru Ungur I. Grigore Mielășel 40 fil., Teodor Guiu, funcționar la „Victoria” Arad 2 cor., Dr. Ioan Nemeth, adv. Arad 10 cor., Dr. Gheorghe Popoviciu, adv. Chisineu 10 cor., Vasile Pap, adv. Arad 6 cor., Dr. G. Crișan, adv. Arad 5 cor., Dr. Emil P. Grozda, locot. de artilerie Simand 5 cor., „Crișana” Brad 10 cor., Vasile Damian, protopop Brad 4 cor., Petru Rimbaș, preot Brad 2 cor., Alexandru Draia, Brad 2 cor., Ioan Ghișă Brad 2 cor., Ioan Popescu, preot Pecica-română 5 cor., Nicefor Buta, preot gr. cat. Friș, colectat în parohie 5 cor., M. Dascăl Surduc 2 cor. Augustin Cupșa, paroh Bonțida, colectat dela parohieni 24.60 cor., Aurelian I. Magier, rector Beiuș 5 cor., Pavel și Dr. Pavel Roșca, Füzesszentpéter 10 cor., Dr. Simeon Tămașiu, adv. Hidălmăș 5 cor., Gherasim Cărpinișan, Sebeșul săsesc 2 cor., Emil Dobosan, rigorosant Caransebeș 3 cor., Iustina Dumitrean, Lugoj 2 cor., Cornel Gitta, preot gr. cat. rom. Résztelek 1 cor., Petru Panga, Zgribești 5 cor., Dimitrie Sandru, Arad 1 cor., Pavel Popoviciu, Timișoara 1 cor.

Darul Românilor pentru familiile lipsite ale soldaților concentrați.

Consistorul român din Arad încă în Septemvrie anul trecut a dispus, ca în toate bisericile din dieceza Aradului, în cursul întreg al războiului, să se poarte un tas pentru ajutorarea familiilor lipsite ale celor duși la războiu. Din acest tas până la sfârșitul lui Decemvrie 1914 s'au administrat la consistor sume de 5216 cor. 70 fil. Această sumă consistorul a trimis-o prefectilor acelor comitate, pe teritoriul cărora se află comunele bisericesti respective și anume s'a dat:

comitatului Arad	2086 cor. 40 fil.
„ Bichis	289 „ 96 „
„ Cianad	314 „ 17 „
„ Hunedoara	93 „ 20 „
„ Caras-Severin	306 „ 26 „
„ Timis	1367 „ 93 „
„ Torontal	663 „ 78 „

Aceste daruri laudă din nou inima nobilă și simțul de jertfă al poporului nostru.

Războiul.

Telegrame oficiale.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Vineri, 2 Aprilie.

Budapesta. — În partea dinspre răsărit a munților Beschizi dușmanul a încercat, în cursul nopții, în valea râului Labort, mai multe atacuri, pe cari le-am respins.

Între defileul Lupkow și strâmtoarea Ujoc lupta continuă pentru număroase poziții de pe înălțimi.

Pe frontul dela răsărit-miazăzi al Galiției n'a avut loc nici un eveniment deosebit.

În Polonia rusească, forțele rusești au atacat în orele de dimineață trupele noastre la Inovlodz lângă Pilița; ajungând Rușii până la piedicile ridicate de noi, i-am respins, pricinuindu-le mari pierderi.

Pe câmpul de războiu dela miazăzi nu e nici o schimbare. Pentru bombardarea dela 31 Martie d. a. asupra orașului deschis Orșova, noi am răspuns bombardând Belgradul.

Berlin. — Dela cartierul principal german se anunță: Pe câmpul de războiu dela apus: Cu prilejul cuceririi fermei-mănăstiri Hock, ocupată de Belgieni și a unui mic punct de sprijin lângă Dixmuiden am făcut prizonieri 1 ofițer și 44 soldați belgieni.

Lupta care s'a dat spre apus dela Pont a Mousson în Bois de Pretre și lângă pădure a încetat ieri seara. Într'un punct îngust Francezii au pătruns în tranșeul nostru cel mai dinainte. Azi lupta a fost reluată.

Spre răsărit-miazănoapte și spre răsărit dela Luneville, Francezii au suferit pierderi simțitoare în cursul hărțuierilor dintre avantposturi.

În Vosgi s'au dat numai dueluri de artilerie.

Pe câmpul de războiu dela răsărit: În regiunea Augustowo-Suwalki situația nu s'a schimbat.

Încercările de a trece peste Rawka spre răsărit-miazăzi dela Skierniewice, n'au reușit.

La Opasno am respins atacurile Rușilor.

Amata germană dela răsărit a făcut prizonieri în luna Martie 55.800 Ruși și a capturat 9 tunuri și 61 mitraliere.

Sâmbătă, 3 Aprilie.

Budapesta. — În general pe frontul munților Beschizi dela răsărit domnește liniște, deoarece în zilele din urmă am respins toate atacurile Rușilor, pricinuindu-le mari pierderi. În sectorul de câtră răsărit al frontului din Carpați, unde Rușii atacă cu mari forțe, lupta e în curgere. La hotarul rusec dintre râurile Prut și Dniester trupele noastre au respins atacul Rușilor cari erau mult mai numeroși decât ai noștri. Întreagă ziua dușmanul a atacat în 10—15 linii de bătae, una după alta. În numeroase puncte ale frontului de luptă, lupta a ținut până seara. Suferind mari pierderi dușmanul a fost silit să se retragă pe întreagă linia, iar mai ales în punctul mai îndepărtat al aripii noastre dela dreapta s'a retras în desordine. În Polonia și în apusul Galiției nu e nici o schimbare. De-a lungul cursului de jos al râului Nida un atac de noapte al Rușilor s'a prăbușit în urma unui crâncen foc din partea noastră.

Berlin. — Se comunică dela Cartierul general: Pe câmpul de luptă dela apus: Între râurile Maas și Mosel s'au dat crâncene dueluri de artilerie. Lângă Bois de Pretre, în lăuntrul pădurei, s'au dat lupte de infanterie, cari au ținut noaptea întreagă. Un atac francez spre apus dela pădure s'a prăbușit în urma focului nostru. Într'un contraatac am pricinuit dușmanului mari pierderi și l-am respins în pozițiile lui de mai înainte. Francezii numai în pădure mai dețin două puncte ale pozițiilor noastre înaintate. Pe câmpul de luptă dela răsărit: Situația e neschimbată pe frontul dela răsărit.

Nou atac împotriva Dardanelelor.

Köln. — Din Londra se anunță că amiralii flotei anglo-franceze din fața Dardanelelor ținând un consiliu, au hotărât să pornească atac general împotriva strâmtorilor, ori cât de mari ar fi jertfele, ce ar trebui să se aducă. Pregătirile pentru atac se fac cu zor și în fața Dardanelelor sosesc mereu noi vase de războiu, vapoare pentru transportarea trupelor și cu carbuni.

După o telegramă din Tenedos noul atac împotriva Dardanelelor s'a și pornit.

Lupte decisive pe Niemen.

Copenhaga. — Ziarele din Moscova scriu că pe frontul dela râul Niemen se dau lupte înfuriate. Germanii de sigur doresc să taie legătura Rușilor dela Taurogen cu armata rusească ce stă la Niemen. Câteva trupe rusești s'au retras, iar altele au luat poziție împotriva. Germanilor la cursul de mijloc al Niemenului. Ziarele moscovite laudă spiritul ofensiv al glotașilor germani și scriu că decidera luptei e aproape. Pierderile Rușilor sunt simțitoare.

Luptele la granița Basarabiei.

Cernăuți. — Lupta ce se dă de 10 zile fără întrerupere deasupra de Zaklycin ia o întindere tot mai mare. Vitejii noștri soldați resping toate atacurile Rușilor. Rușii au primit din Basarabia ajutoare numeroase. Soldații câștigă teren pas de pas. Zăpada prăspăată ce s'a lăsat îngreuiază înaintarea. În cele 5 zile din urmă au avut succese strălucite.

Lupte îndârjite în Carpați.

Budapesta. — Lupta uriașă ce se dă în Carpați între Lupkow și Ujoc continuă fără să slăbească. Rușii își înlocuiesc pierderile cu rezervele ce le sosesc mereu și atacă fără întrerupere ziua și noaptea și fără nici o cruțare a oamenilor săi. Trupele noastre cu toate că trebuie să steie în luptă neîncetat între împrejurările cele mai grele cu forțele rusești mereu împotăpate se țin vitejește dovedind un eroism fără pereche în istoria războaielor. Lupta continuă pe întreagă linia fără ca să fie decisă, slăbind la riuri și strâmtoări și în regiunile de necuprins cu ochii când de o parte când de alta, dar fără să-i reușească vre-unei părți să spargă frontul contrarului.

Rușii încearcă să străbată la Inovlodz.

Viena. — Știrile ce sosesc mai nou de pe câmpul de luptă arată că luptele în Carpați continuă cu îndârjire, fără să slăbească. Rușii fac toate eforturile să cucerească lanțul de înălțimi dintre Ujoc și Lupkow, respingându-ne pe noi pe coastele din Ungaria ale Carpaților. Încercarea aceasta a lor a rămas zădarnică până acum. Față cu aceste lupte îndârjite din centru în defileul Ducla și în valea Ondavei e aproape liniște. Încercarea Rușilor de a înainta la Inovlodz pe Pilița, n'are nici o însemnătate mai mare. De sigur au voit să se convingă numai, dacă sunt destul de tari pozițiile noastre acolo.

Ofiterii din Przemyśl în Kiew.

Kiew. — Ofiterii făcuți prizonieri în Przemyśl au fost aduși toți la Kiew. Ofițerilor li s'a permis să-și aducă cu ei servitorul și toate lucrurile ce le aveau. Generalul Kuzmanek, care vorbește foarte bine italianeste, franțuzește, polonește, a primit în locuința comandantului pieții vizita ofițerilor înalți ruși. În Przemyśl se transportă alimente. Orașul a suferit numai foarte puțin în urma bombardării Rușilor, s'au stricat două case. Viața comercială s'a pornit din nou.

Viena. — Garnizoana Przemyślului s'a dus în tabăra rusească cu steagul desfășurat în frunte, între sunetele dobelor și a fanfarelor. Rușii au răspuns la acest salut.

Ultima oră.

GENERALII PAGET ȘI PAU LA NIȘ.

Niș. — Generalul englez, Sir Arthur Paget, care a sosit zilele acestea la Niș, n'a mai plecat. De curând Sir Paget a fost la Uesküb, unde a vizitat pe fca soției sale, care conducea un lazaret de tifos și s'a îmbolnăvit și ea de tifos exantematic. Sir Paget a mai fost la Kragujevatz unde i-a predat Voivodului Putnik ordinul Sf. Mihail cl. I, iar celorlalți generali și comandanți cl. II a aceluiaș ordin al regelui Angliei.

Alaltăieri a sosit la Niș și generalul Pau. După această întâlnire Sir Paget a plecat la Uesküb unde va mai sta câteva zile.

Se afirmă că Sir Paget a făcut guvernului sârb mari promisiuni din partea guvernului englez, dacă Serbia va continua până la ultimul om lupta împotriva puterilor centrale.

Tot la acest loc se poate anunța că zilele acestea au sosit la Niș 50 de medici englezi.

VENIZELOS PROIECTEAZĂ UN TURNEU EUROPEAN.

București. — Se afirmă că după sărbătorile Paștelui, d. Venizelos ar avea de gând să facă un turneu prin Europa și că va vizita cu această ocazie Nișul și Bucureștii.

CONFLICTUL CHINO-JAPONEZ SE AGRAVEAZĂ. — RĂZBOIUL INEVITABIL.

Berlin. — După știrile din Copenhaga, ziarele japoneze declară războiul cu China inevitabil. Gazeta colonială-japoneză semioficială zice, că Japonia va apuca armele în contra Chinei cel puțin tot atât de bucuroasă, ca în contra Coreei. Dacă China va satisface cererile japoneze integritatea sa va fi respectată, altfel zilele sale sunt numărate.

APROVIZIONAREA SERBIEI.

T.-Severin. — În portul dunărean Prahovo au sosit iarăși 4 vase rusești cu 8 șlepurî, purtând muniții, alimente și uniforme pentru armata sârbă.

SUPUȘII JAPONEZI SUNT RECHEMAȚI DIN CHINA.

Copenhaga. — „Novola Volinia” află din Peking că ambasadorul japonez de acolo a somat pe toți Japonezii trăitori în China să se întoarcă neîntârziat în patrie.

Activitatea spiritului.

De Dr. Cassiu Maniu.

Devenind oamenii conștienți despre aceea că voința nu poate singură nimica fără de știință s'au împărțit în două tabere în lupta pentru existență. O tabără luptă cu armele științei și se civilizează progresând mereu spiritualmente, moralmente și materialmente. Cealaltă tabără se razimă pe forța brută, nu vrea să desfășoare forțe spirituale, nu are cultul *ideilor* și al *sentimentelor înalte* ale fericirii și ale libertății; și în salbăteca ei lipsă de *considerațiuni speciale sau înalte* rămâne barbară și pe urmă dispăre din istorie și din șirul popoarelor.

Este aceasta o urmare firească a legilor universale, care pornind din spirit creator realizează prin activitatea spiritului *voința divină*. Această lege pentru toate afacerile omenești culminează în maxima clasică: ubi nihil valet ibi nihil velis, — lipsind valoarea lipsește și voința!

Valoarea se câștigă prin activitatea spiritului.

Toate formele politice rele, formarea castelor, rigiditatea datinelor, numerii permanenți ai statisticii criminale dovedesc persistența omenirii pe lângă vederi și lucrări ne-spirituale, neștiințifice.

Dovada elocventă a lipsei de activitate spirituală în toate formele sociale, în instituțiile dreptului și ale moralei este chiar și sociologia — știința cea modernă —, care este știința faptelor sociale și nu merge la izvorul lor, la activitatea spiritului, cea mai necesară pentru progres între toate faptele individului.

Zice-se cu drept cuvânt că dreptatea socială numai prin științele sociale se va descoperi și efectua. Pentru aceasta așteptăm cu tot dreptul ca sociologia să fie inspirată, în egală măsură cu alte fapte sociale, de către importanța spiritului. *Ideile* doar sunt *adevăruri*, iar adevărurile se descopăr și se realizează prin activitatea spiritului....

Ideile sunt înălțarea dela concret la abstract, dela particular la universal. P. ex, i-

deia nobletei limbei românești este abstracțiunea ce o facem dela simetria și armonia graiului concret românesc prin spiritul nostru înțelegător al frumosului ce se înalță la adevărul abstract, că limba românească are aptitudinea de a exprima cele mai alese gândiri și simțiri; este tot atunci un județiu universal, că orice vorbă românească poartă pecetea farmecului.

Se vede din acest exemplu că lumea este condusă de idei, iar ideile se nasc în capurile înțelegătoare, simțitoare și județioase, ce desvoadă o activitate spirituală energică...

Așadar valoarea necesară a lucrurilor și a lucrărilor se exprimă prin idei la cari ajungem prin însușirile neatârnatore de materie ale activității spiritului.

Precum ne conduc senzațiunile la idei prin *sinergia* spiritului față cu lumea în care trăiește, tot așa ajungem dela idei la sentimente înalte prin *euritmia* lor cu spiritul. Această însușire a spiritului de a alege ceea ce răspunde frumuseții sale, iubirii sale de adevăr și a bunătății sale este armonia spiritului, care dă vivacitate întregii vieți sociale, politice, individuale.

Spiritul se înviorază și dobândește forțe nouă când descopere armoniile ascunse în lucruri și lucrări....

P. ex. muzica este știința armoniei sunetelor. Compozițiunea muzicală este o idee, o simțire exprimată prin combinațiunea tonurilor din cari spiritul alege ce i trebuie spre a face să gândim și să simțim ceea ce artistul a gândit și a simțit. Prin compozițiune ideea muzicală a devenit ceva real, pozitiv, un mare și minunat fapt *social*. Muzica poate vindeca, poate chiar și îmbolnăvi....

Tot prin armonie ne *însuflețește* poezia, și toate artele frumoase.

Sociologul modern bagatelizează fenomenele aceste fără a-și da seama că această *însuflețire* mișcă inimile individului și a maselor; că *însuflețirea* ne face capabili de abnegațiune, de jertfă, de eroism patriotic...

Însuflețirea arată dorul nostru spre a fi desăvârșiți. Când acest sentiment divin s'a sălășluit în sufletul omului, atunci numai învață să prețuiască spiritul, pe care apoi îl

privește de cel mai mare factor al înaintării și al îndestulării.

Nu trebuie mare fantezie pentru a ne închipui că activitatea spiritului *pură* va descoperi secretul armoniei sociale și prin asta fericirea cea mai mare posibilă pentru toți membrii colectivităților mari cum sunt: națiunea, statul, biserica etc.

Avem câteva cazuri celebre sociale despre marile *fapte sociale* ale *activității* spiritului. Introducerea comerțului liber în Anglia, care a provocat împotrivirea cea mai acerbă la marii feudatari englezi până când totuș a triumfat spiritul energic al libere-changistului Robert Peel, după o luptă purtată singur cu armele spiritului de zeci de ani neîntrerupt, în decurgerea cărora s'a făcut cele mai minuțioase anchete național-economice. Rezultatul a fost triumful spiritului contra datinelor înrădăcinate, contra tuturor prejudețiilor obscure. Timpul — istoria — a dat dreptate libere-changistilor, bunăstarea tuturor claselor sociale a crescut.

Anglia de azi toată mărirea ei o mulțumește mării activități a spiritului lui R. Peel, care a adus la izbândă *ideia sa*, convins fiind că ea este binefăcătoare pentru patria sa.

Tot o idee, aceea a puterii binelui de a produce foloase pentru întreaga societate va face ca să dispară orice exploatare ce murdărește azi și chiar cele mai superioare forme sociale cum sunt: statul, națiunea, biserica.

Vor să se convingă exploatatarii că renunțând se vor împărtăși de bucurii înalte pe cari le-au visat numai iubitorii de oameni ai trecutului.

Progresul spiritual singur poate crea forme sociale mai perfecte, ce vor uni între sine *sub o idee* statele mai înaintate. Păzind hotarele etnice, apărând spiritul propriu național popoarele vor rezolvi ușor problemele progresului universal prin puțința progresului particular național și individual. Inițiativa va veni dela activitatea spiritului ce a penetrat condițiile armoniei sociale.

Activitatea spiritului aplică legea *binelui cuprinse* în cuvintele *blândului* Isus: „*Tot ce voiți ca oamenii să vă facă vouă, și voi să faceți lor!*” mai departe: „Ce ție nu-ți place

Fabule din primăvara anului 1915.

— Sobolul și tranșeul. —

De Victor Stanciu.

În apropierea unui tranșeu era un mușuroiu. Tranșeul avea stăpâni și mușuroiul încă avea stăpân. Stăpânii tranșeului erau îmbrăcați în postav sur, iar stăpânul mușuroiului în catifea întunecată.

Până când nu s'a așezat tranșeul în apropierea mușuroiului, stăpânul acestuia pleca liniștit din castelul său subteran, și se afunda pe cărările de vânat, ce dau în toate părțile și se întorcea abia târziu la castel să se culce.

Intr-o bună zi se pomenește că una din cărările lui e scurtată și înjumătățită prin un șanț.

— „Ce cauți aici?” a întrebat el. „Să vezi să te duci de aici, căci acesta e pământul meu de vânat, șanț rău ce ești!”

— „Ai grijă cum vorbești”, a răspuns acesta „bag-seamă nu ști că mă numesc tranșeu și unde sosește Măria-Mea am puterea legilor excepționale, cu ajutorul cărora aș putea să te pedepsesc și pe tine pentru cuvintele nechilbzuite ce le-ai rostit!”

Și încă mai înainte de a putea bietul sobol să mai deschidă gura un obuz a căzut în perețele tranșeului. Izbîit de o lovitură a rămas amețit și nu și-a mai dat seama ce se întâmplă în jurul lui. Târziu de tot, când sobolul și-a venit în fire, tranșeul era roșu și mirosea a sânge. S'a refugiat deci la castelul său din mușuroiu și tresărea de căteori mugea și se izbea pământul. Afară nu mai cuteza să iasă, căci simțea că se prăpăde-

ște lumea. Și în fine chiar dacă ar fi ieșit, ce ar fi putut vedea un orb din naștere, cum este și sobolul?

Și iar se liniștea pământul, și iarăș mugea din nou și se sbătea. Așa a ținut vre-o 3 luni de zile, și în urmă s'a obicinuit sobolul și cu starea aceasta. Nu mai tresărea și nici nu mai alerga să audă ce s'a întâmplat. Dar curiozitatea nu l'a lăsat să se bucure de liniștea castelului său, și-l îndemna din nou să se ducă. Cu frică și cu cutremur, dând doi pași înainte și unul înapoi, s'a apropiat din nou de tranșeu.

— „Bună ziua Măriei-Tale”, — a zis sobolul.
— „Ce număr vorbește?”, a întrebat tranșeul.
— „Eu sunt”, a răspuns sobolul într'un glas și mai smerit.

— „Spune ce număr ai la telefon?” — a replicat tranșeul cu și mai multă nerăbdare.

— „N'am telefon, sunt sobolul din vecini”.

— „Și ce vrei?”

— „Am venit să mai stăm de vorbă”.

— „De povești n'am vreme. De seară după ce va sfîrși soarele, și va înceta tunul”....

Deodată cu răsăritul lunei s'au aprins și focurile pe câmp. Praful răscolit de ghiulele și amestecat cu fum a început să se așternă pe pământ și dinspre pădure se scurgea tânguitul duios al unui fluer, adus cu dor cu tot de acasă. Și în tăcerea aceasta sobolul se apropie iarăș de tranșeu.

— „Nici acum nu poți sta de vorbă vecine — a întrebat din sobolul; — câteva cuvinte și informațiuni, căci poate ști mai multe decât mine”.

— „În mod excepțional îți acordăm acest favor, și voiu răspunde la întrebările a căror comunicare nu periclitează interesele superioare strategice” — a răspuns

tranșeul. „Te fac însă atent că la gazetă să nu scrii nici un cuvânt din cele ce auzi în acest loc!”

— „Se va întâmpla așa cum zici Măria-Ta”.

— „Ei... Cu ce informațiuni putem să-ți fim de folos? Ce nu înțelegi, ce nu vezi destul de clar?”

— „Eu peste tot nu văd”, a răspuns sobolul, „și nici nu înțeleg de ce se cutremură și se svârcolește pământul cu atâta furie”.

— „E bătaie!”

— ?

— „Da! Se bat oamenii! Atâta e tot”, a întregit tranșeul.

— „Cum? S'au certat?”

— „Nu; sau cel puțin nu s'au certat aceștia cari își sfarmă țestele pe aici”.

— „A intrat unul în teritoriul de vânat al celuilalt, a întrebat sobolul, care știa că la ei acesta e motivul războaielor.

— „Și mai puțin”, a zis tranșeul.

— „Pentru femei....”

— „Au trecut vremile lui Homer. Oamenii de astăzi nu se bat pentru femei”.

— „Dar atunci...?” a întrebat sobolul care de fapt nu mai înțelegea motivele și pornirile omenești.

— „Ei zic, că pentru țară, pentru ceva ideal”.

Sobolul nu pricepea cum se poate să se bată cineva pentru un ideal, din care să nu aibă nici un folos, deci a zis:

— „Ceva folos tot vor avea ei dela țară”.

— „Nu cred”, a răspuns tranșeul. „Ei îmi spuneau că plătesc dări și sângerează pentru ea și mor, dacă țara o cere”.

— „Și în schimb?” a întrebat din nou sobolul.

mânilor de aici: credința în dreptate, în adevărata libertate.

O, ceas mândru al libertății! mângâie pe acest popor vrednic de o soartă europeană, mângâie și pe toți concetățenii, trați de suferință. Pentru tine, libertate, au muțit moșii, tații și fiții noștri....

O, mamelor nu mai plângeți, martiriul s'a sfârșit, libertatea a înviat!

Dr. Victor Muntean.

Femeile în instrucția publică.

— Cu prilejul înființării școlii normale (preparandiei) de fete din Gherla. —

De prof. I. Georgescu.

Din Gherla, de unde suntem obișnuiți să auzim de o vreme încoace tot lucruri bune (mă gândesc la edificările mărețe ce se fac acolo, precum și la fundațiunea princiară a dlui Dr. Teodor Mihali), ne mai vine o veste bună, care trebuie să înveselească orice inimă românească și anume, că începând cu anul școlar viitor (1915/16) se va deschide o nouă școală normală de fete cu caracter gr. cat. și cu limbă de propunere românească, în care însă vor fi admise, ca și în toate școlile celelalte, și eleve gr. ort. Hotărârea consistorului din Gherla a întărit-o și ministrul de culte sub Nr. 5175—1915, asigurând totodată noului institut de cultură românească ajutorul de stat trebuincios.

O faptă aceasta, care, împreună cu ceea-laltă, împlinită deja (înțeleg școala normală de fete din Lugoj deschisă în anul școlar curent), scoate tot mai mult la iveală importanta chestiune a intrării femeilor în instrucția noastră publică.

De aceea credem că nu va fi nepotrivit să arătăm din prilejul acesta câteva din marile foloase, pe cari neamul nostru este îndreptățit să le aștepte dela aceste institute de cultură.

Mai întâiu sperăm că va înceta prin intrarea femeilor în instrucția noastră publică lipsa de învățători. Se știe doară, ce mare lipsă au dus și până acum toate diecezele noastre de învățători. Lipsa aceasta va fi și mai mare după războiu. Și ceeace a fost și mai trist până acum: nu avem de unde suplini aceste arzătoare lipse. Nu avem dascălițe, fiindcă nu aveam școli normale pentru pregătirea lor. Acum însă vor dispărea, cel puțin în parte, aceste neajunsuri. — Fetele noastre încă socotim că vor înțelege situația excepțională, în care vor ajunge și au ajuns deja după războiu, și nu vor rămânea ca niște „petri în casă” părinților, ci vor căuta să-și asigure ele înseși o existență cinstită pe cariera aceasta dascălească, precum și pe alte cariere cari se vor deschide cu siguranță tot mai mult și pentru ele. Prin pășirea aceasta a

lor pe cariera dascălească în deosebi pot să aducă jertfa cea mai plăcută și mai folositoare pe altarul neamului.

Această jertfă trebuie apreciată după vrednicie. În unele privințe ea este superioară jertfei aduse de învățătorii noștri. Și iată pentru ce:

Femeia e peste tot mai bun pedagog decât bărbatul. Nu înzadar se zice că cel dintâi și cel mai bun pedagog din lume este mama. Hettinger, pare-mi-se, scrie într'un loc, că dacă copiii ar trebui să învețe a vorbi dela tata, n'ar învăța niciodată. Norocul lor e că ei învață limba dela mamă. Băiatul nu numai până e mic, ci și după aceea mai mult stă sub îngrijirea și povățuirea mamei. Tata nu prea e pe acasă. E dus la lucru, ori e în slujbă, cine știe unde. Dar mama e aproape totdeauna acasă. Ocupațiile ei o leagă de casă. Ea e aproape totdeauna cu copiii. De aceea și copiii, de regulă, mai mult își iubesc mamele. Tata îi îmbucură și se bucură de ei numai seara, când vine acasă ori în alte puține clipe de răgaz ce le are, pe când mama este ajutorul și bucuria lor de fiecare ceas și de fiecare clipă. Ce bine le cade, deci, copilașilor, când merg la școală, să știe că acolo îi așteaptă nu „domnul învățător” cel aspru, care bate rău pe băieții neascultători — spaima tuturor copiilor —, ci o ființă bună și blândă care le va vorbi și se va purta cu ei, ca și mama lor de acasă: *domnișoara dascăliță*.

Se știe apoi, ce timizi, ce stângaci, ce neajutorați sunt copiii de școală la început. Cât trebuie să se chinuiască de multeori bietul dascăl, până ce-l face pe câte unul să-și deschidă gura și să rostească un cuvânt înaintea tuturor. Ei bine, toate aceste greutăți ale începutului mai ușor le va înlătura dascălița, fiindcă ea, ca femeie, se pricepe mai bine la tratamentul copiilor, îi știe lua cu frumosul, „cu șosele și momele”, vorba ceea, și-i poate face mai ușor să vorbească și să se obișnuiască cu viața de școlari.

Ea, poate că are știință mai puțină ca un bărbat, dar prin felul ei de gândire și de vorbire mai concret, mai intuitiv și mai comunicativ ca al bărbatilor, mai ușor se va putea coborî la mintea și inima copiilor, mai ușor îi va lumina și îndrepta, mai ușor îi va și încuraja în micile lor încercări școlare, decât învățătorul. Dascălița este doară numai inimă. Ea e femeie. Iar femeia și când cugetă, cugetă cu inima, cum se zice. Va vedea ea mai puțin decât bărbatul, zice un mare cugetător englez (Buckle), — dar ceeace vede, vede bine, mai bine decât bărbatul. În instrucția primară însă aceasta e totul: să vezi bine, și să faci și pe alții să vadă bine!

Iată pentru ce suntem îndreptățiți să așteptăm dela domnișoarele dascălițe rezultate mai frumoase pe terenul școlar decât dela domnii dascăli, fiindcă ele, pe lângă mijloacele comune ale intuiției școlare, mai posed și mijloace de intuiție naturale, mijloace inerente firii lor femeiești. Dacă astăzi mai avem analfați, prin intrarea femeilor în instrucția noastră

publică trebuie să înceteze cu totul această rușine națională!

Dar și din alte puncte de vedere trebuie să ne bucurăm de intrarea femeilor în instrucția publică, fiindcă ele se știe, au virtuți mai multe și mai alese ca bărbații. Ele sunt mai punctuale, mai conștiențioase în împlinirea datorințelor, mai cruțătoare, mai iubitoare de ordine și de curățenie. Aceste însușiri formează doară zestrea cea mai prețioasă a fetelor noastre. Aceste însușiri am dori să fie de aici înainte partea cea bună care să nu piară în veci din sufletele tinerelor generații educate de dascălițele noastre! Și dacă copiii vor vedea întrupate aceste însușiri în persoana dascăliței iubite, oare putea-s'ar să nu și le însușească? Cum ar și putea, vorba unui înțelept bătrân al nostru (I. Golescu), văzând binele și frumosul să nu se minuneze, minunându-se să nu se năzuească a le urma, urmându-le să nu se deprindă în săvârșirea lor și săvârșindu-le să nu și le prefacă în adevărata lor fire? Mai cu seamă fetițele vor putea profita foarte mult dela domnișoarele dascălițe, învățând dela ele pe lângă știința de carte și lucruri de mână foarte folositoare. Ba poate că și arta noastră națională încă va înflori, cultivată fiind de aceste harnice lucrătoare.

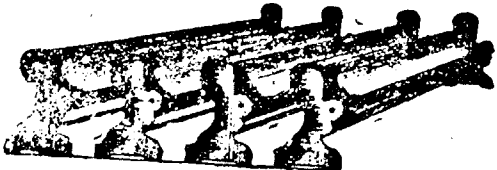
În sfârșit, și viața socială a satelor noastre încă sperăm că se va mai îndulci și îmbunătăți prin aceste propovăduitoare ale luminii și iubirii cari trebuie să fie dascălițele noastre. Ele sunt doar dela fire mai bune, mai prietenoase, mai conciliante, mai puțin arțăgoase și certărețe ca bărbații. Prin ele se vor înlătura, sperăm, certele, eternele certe dintre preoți și învățători. Se vor înțelege mai bine cu preoții; nu vor mai fi atâtea pări pe la consistoare; toate lucrurile vor merge mai bine. Intre preot și domnișoara dascăliță eu nu-mi pot închipui decât cea mai desăvârșită armonie. Aceasta și pentru că ele sunt dela fire mai religioase. Iar religiozitatea lor se va revărsa, sperăm, în mod binefăcător și asupra tinerelor generații.

Cu un cuvânt, întreagă viața sufletească a satelor noastre va lua un nou avânt. Pretutindeni — și în viața noastră publică — se va vedea o fineță, o gingășie mai mare, un simț de dreptate, de milă, de bunătate și de omenie mai puternic ca până acum. Sunt „imponderabili” toate acestea, cari însă ponderează foarte mult, cari așa zicând singur ponderează în viața popoarelor.

Iată ce așteptăm, așa dară, dela nouile institute de cultură și iată pentru ce felicităm atât consistorul din Gherla cât și pe cel din Lugoj cari, înțelegând extrema importanță a acestor lucruri, au hotărât deschiderea școalelor amintite.

Bănci singuratice, foarte practice

PENTRU BISERICI.

Totfelul de aranjamente p. biserici și p. școli

execută ieftin

OLCSVÁRY GYULA, mäsar artistic, liferantur instit. gr. cat.

UNGVAR, Rákóczi-utca 22.

La dorință trimete gratis mostre și prospecte cu desenuri.

BANCI DE ȘCOALĂ

noui, durabile și elegante. (O 2081)

unul din vedere, că trăim atari zile, când cel sănătos și harnic de lucru dar lenes, nu numai nu va mânca ca și în trecut, ci va fi și pedepsit, întocmai cum vor fi pedepsiți și cei ce cheltuiesc fără câștigul lor.

Vă pun în vedere acestea cu atât mai vârtos, cu cât în zilele trecute s'a detras ajutorul dela unele femei și acum se lucră într'acolo, ca să se de tragă ajutorul dela toate acelea, cari nu îngrijesc de casnicii lor, și cari ori nu lucră, ori cheltuiesc ajutorul de stat pe îmbrăcăminte nepotrivită stării lor sociale, și pe lucruri, fără de cari au putut fi în trecut, și pedeapsa se motivează cu aceea, că atari persoane vrăjmașe, fiind intereselor lor proprii, lucră și contra intereselor obștești și contra cinstei neamului lor.

După toate acestea, către Tine Doamne Dumnezeu nostru, ridic ochii inimei și cugetului meu, și te rog cu umilință dar și cu osârdie dintru adâncul sufletului meu: caută din înălțimea tronului Dumnezeirei Tale cu iubire părintească asupra noastră, a poporului Tău, și dacă ne și certă, cum ceartă fiecare părinte pe fiii săi, nu ne părăsi; dacă ne și judeci, nu ne osândi până în sfârșit, fie-Ti milă de pruncii nevinovați, de văduvele și orfanii fără părinți și fără mângăiere, nu altcum și de bătrânii neputincioși și de mila acestora, Fă, cu puterea Dumnezeirei Tale, pace între popoarele Tale. Vindecă ranele sufletești și trupesti ale celor din războiu și ale celor de acasă, învrednicește-ne pe toți de zile cu sărbători mai liniștite și ne dă puțința de a mări cu o gură și cu o inimă, cu un glas și cu o suflare prea sfânt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh. Amin.

Arad, la sfintele sărbători ale învierii Domnului din anul 1915.

Al vostru tuturor

de binevoitor

Ioan I. Papp, m. p.
episcopul Aradului.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 3 Aprilie 1915.

Hristos.

— Legenda anului 1915. —

Hristos, palidul Dumnezeu, care gonise cu biciul samsarii din biserică, se întâlnise pe drumul drumurilor cu servitoarea vremii, cu Moartea.

— Ce cauți tu pe-aici? o întrebă sfântul fiu al lui Iosif și Moartea răspunse râzând:

— Am sămănat, voiui ara și voiui secera. Am sămănat sămânța durerii în pământ și în inimi, voiui ara brazde pe fețe și voiui secera Tinerețea! Și sunau de departe tunurile, clopotele iadului...

Hristos sparse borcanul păcii și blând, zimbise Morței:

— Spune, de ce ai distrus grădina parfumată a Vieții, de ce ai săpat morminte și ai închis cu cheia Tainei sufletele? De ce nu ai lăsat în sinuri iubirea, de ce m'au ucis pe mine?... Nu simți că nu pot trăi decât în zimbetul celor fericiți?

Moartea făcea temene:

— Maestre, secer grâul vieții, căci stăpânul meu: Diavolul a sămănat sămânție păgână în oameni și din clopotele credinței s'au făcut tunuri. Niciodată nu voiui avea recoltă atât de bogată ca acum!

Și râdea moartea, încât se cutremurau munții și râurile porneau mai repede cu valurile lor de sânge către împărăția nopții.

Hristos, palidul Dumnezeu, începu să ofteze pe drumul drumurilor.

De departe corbii aduceau spaima războiului și peste razele de soare veneau țipete de tun...

Și Hristos, care și-a jertfit odată viața ca

să mântuiască omenirea de păcat — simțea iremurând că îl așteaptă de nou crucea res-tignirei ca să moară încă odată și ca să se reverse din suferința lui cerească pacea lumii pe drumuri și pe inimi.

I. Emil Isac.

Imn păcii.

De freamătul vieții sbuciumate
Nimic nu-ți leagă visurile sfinte;
Nu plângi la groapa clipeilor apuse
Și treci prin viață, blândă și cuminte.
La pragul casei tale nu s'abate
Nici ura lumii vesnic răzvrătită
Și nici iubirea noastră pătimase
Nu-și poartă ochii dornici de ispită.

Tu nu 'ndrăznești să cauți în vâltoare
De lupte grele farmecul vieții
Și'n jurul tău nu bântue furtuna,
Că ride 'n plin seninul dimineții.
Și tremură — comoară de lumină —
În ochii tăi, o rază 'ntârziată
Și zimbetul iertării milostive
Îți flutură pe fața 'mbujorată.

Ascultă... Zăngănirile de arme
Și viitorul de tropote zorite
Și luciul ucigașelor oțele
S'ascunde'n largul văilor umbrite;
Doar tu rămâi în urmă 'ndoliată
De-a nopții potolită 'nvăluire,
S'alini durerea lor, păzind în umbră
Ruina unor visuri de mărire.

I. N. Părvulescu.

— Tuturor cetitorilor, sprijinitorilor, colaboratorilor, prietenilor și întregii obște românești le urăm: Sărbători vesele și fericite!

— Numărul viitor al ziarului nostru va apare Joi seara.

* O vizită a Majestății Sale la Arad. În 16 Iunie 1852 primarul orașului Dominic Heim încunoștință și preparandia română, că Maj. Sa împăratul Francisc Iosif I. va sosi la Arad. În urma acestui aviz conferența profesorală ia hotărârea, că mâne zi la 6 ore dimineța profesorii și elevii să se adune în școală, de unde apoi vor pleca în spre Murăș spre întâmpinarea monarhului. Pornind deci în dimineța zilei de 17 Iunie 1852 profesorii și elevii în corpore dela școală, fură postați la locul destinat: pe ulița episcopescă, pe unde avea să treacă M. Sa. Cu câtă nerăbdare și curiozitate așteptau ei momentul, în care vor vedea pe împăratul iubit și sărbătorit — cu inimă curată și sinceră — de întreg neamul românesc. La 8 ore și sosi, înconjurat de „șulța generalilor” și „a fost precum din partea altor școlari, cari se află în orașul acesta, așa și de tinerimea noastră preparandială cu cele mai vii semne de bucurie și de supunere întâmpinat, strigând: Trăiască împăratul!”

Recepțiunile avură loc în palatul comitatului. În șirul deputațiilor, ce-și depuseră omagiile la picioarele Tronului, dorea să se prezinte și corpul profesoral al preparandiei noastre, precum se prezintă și cel dela gimnaziu, dar comisarul guvernial Ioan Atzel îi îndrumă să aștepte pe Majestatea Sa în școală. Se adunară deci cu toții, profesori și elevi, și sârmanul adăpost al culturii românești de pe strada „Căprioarei” și așteptară vizita preainaltă până la 2 ore după amiază, când înțelegând, că M. Sa, după ce a vizitat mai multe așezăminte culturale — între cari și catedrala română — s'a reîntors la locuința Sa din casa comitatului, „s'au împrăștiut și dâșii pe la locuințele sale”.

* Motiv de a fi înrolat la miliție. Stălpii sistemului de guvernare absolutistică, ce urmă în țara noastră după sufocarea războiului civil din 1848—49, erau jandarmii. De ce considerație și cinste oficială se bucurau acești paznici ai ordinii și erei noi înaintea contemporanilor, cari ascundeau în sufletul lor amarul și durerea înfrângerii unui ideal, ne putem și noi închipui, cari, asemenea din carne și oase fiind, vedem, simțim și suferim.

Oamenii serioși și cu mintea întreagă se fereau de ei, nu le steteau în cale, cel mult le aruncau câte-o privire scânteitoare de ură și dispreț. Nu-și puteau impune însă o astfel de ținută rezervată, dictată de reson și împrejurări, elementele mai sangvinice, tinerimea școlară și ucenicii dela meserii. Aceștia nu puteau trece pe lângă un jandarm, polițist, fără să nu facă vr'un gest obraznic, fără să nu întoneze vr'o cântare de batjocură la adresa lor. Unii mai îndrăzneți căutau să-i șicaneze cu fel și fel de păcăleli și trageri pe sfoară, cari treceau marginile petulantei și sburdălniciei copilărești.

Pentru curmarea lor și pentru a spăria aceste elemente turbulente, comanda militară a țării se văzu silită a lua dispoziții energice. Ordinul sosi la „prepușii” tuturor institutelor școlare. Il primi și „luminatul conses literar” al preparandiei noastre din Arad. Se întruni deci, la 20 Februarie (4 Martie) 1851, „în sesiune” și chemând tinerimea înaintea sa profesorul „mai bătrân”, Gavra, președintele consesului, le publică solemn și cu toată seriozitatea următoarele: „Acei învățăcei, cari s'ar încumeta la orice exces în contra poliției, vor fi arătați înaintea ces. reg. comisii de recrutare spre înrolare, iar în aceia întâmplare, dacă de ostași n'ar fi buni, vor fi șterși din numărul școlarilor”.

* Pornire dușmănoasă culturei românești. Când se înființară, la anul 1812, școlile preparandiale gr. n. u., statul nu contribuia cu mijloace materiale la temelia și susținerea lor, ci le aviză la mila credincioșilor, la banii ce se adunau prin purtarea în biserică a așa-numitului „tas preparandial” sau „al III-lea”. Din alt tas, numit „clerical” sau „al II-lea” se acopereau trebuințele institutelor teologice. De câte ori profesorii din Arad ai acestor institute cereau să se provadă școala cu cele trebuincioase și să li-se îmbunătățească țeșile „subțir croite”, erau refuzați din partea mai marilor Sârbi, pe motivul, că Românii le lipsește simțul de jertfă, pentru că din comunele românești se adună prea puțin în cele 2 tasuri. O acuză cât se poate de nedreaptă și tendențioasă, ce era respinsă din partea profesorilor la toate ocaziunile. Ce dornici erau Sârbi, stăpâni peste bisericile românești, ne convingem din următorul fapt, eternizat în analele Consistorului din Arad.

* În anul 1840 protopopul Aradului George Petrovici face arătare, iar o comisie consistorială constată oficial, că consilierul regesc și marele proprietar Sava Tököly, din propria autoritate a scos din biserică Sântilor Ap. Petru și Pavel (sârbească) din Arad cele 2 tasuri și în locul lor a pus la ușa bisericii 2 pice. Lângă una caricatura unui preparand, cu o haină proastă, lungărească, iar lângă cealaltă figura ridicolă a unui teolog, cu păr lung și în haine lungi.

* Cele dintâi eleve ale preparandiei române din Arad. În anul 1861 comuna bisericească din Lugoj înființă o școală de fete și Ștefan Lipovan, învățătorul clasei a III-a de băieți de acolo, dorea ca fiica sa să fie învățătoare la acea școală. Veni deci cu ea, în 14 Octomvrie 1861, la Arad și rugă direcțiunea institutului să o admită la examen din toate studiile, ce se propun în preparandie. Bunul director local Ioan Popovici, fără a mai întreba superioritatea școlară de pe acelea vremuri, care era: „Ces. reg. secție locuțiitorială” din Oradea-mare, împlinește rugarea învățătorului Lipovan. Profesorii o examinează numai decât și pe temeiul răspunsurilor multămitoare o declară vrednică de a fi învățătoare și-i dau „Testimoniu preparandial,

cu recomandatie la școale, în care se propune românește”. Ori de a obținut Amalia (Aloisia) Lipovan, postul de învățătoare din Lugoj, nu știu, știu însă, că la venirea I. P. S. Sale Ioan Mețianu de episcop al Aradului, la anul 1875, era în întreaga dieceză o singură școală de fete română. Dar hărnicia și prevederea I. P. S. Sale înlătură acest „neajuns” și înființă școli de fete, la cari să se aplice numai învățătoare „cari pe lângă obiectele de învățământ să mai instrueze pe eleve și în lucrul de mână, și economia casnică și în cant”. Pentru a avea învățătoare la aceste școli, deschide preparandia și pentru sexul frumos. În anul școlar 1875—6 se înscriseră 12 eleve, dintre cari la examenele finale, sau ale semestrului al II-lea, ce se ținură sub prezidiul I. P. S. Sale se prezentară: Persida Bariar, Aurelia Belintan, Maria Bocian, Maria Bugariu, vād. Maria Codrean născută Barbu, Emilia Lungu, Emilia Raț, vād. Elisabeta Șepetan și Melania de Vancu. Despre rezultatul obținut directorul Gavra ne-a lăsat următorul raport oficial: „*Întrebările li se puseră de domnii profesori, examinând fiștelele din ambutul științelor ce le-au desfășurat estimp preparanților primianți, însă nu cu cea mai strictă rigozitate, pentruca să nu se spăimânteze sexul acesta de loc la intrarea în arta aceasta fericoare de omenime*”.

✱ Când s'a cântat mai întâi la Arad în românește imnul „Gott erhalte”? În timpurile mai vechi nu erau atâtea sărbători școlare impondabile cu steaguri și „discursuri festive”, ca'n zilele noastre. Era numai una în cursul anului școlar, dar aceea se serba în școlile române — îndeosebi în peparandia din Arad — cu inimă curată și sinceră bucurie. Aceasta era ziua de 12 Februarie, ziua nașterii împăratului și regelui Francisc I., care „ca fondatorul institutului preparandial și-a înălțat veșnic monument la neamul românesc”. La 1832, în anul al 40-lea de domnie, aceasta zi se serbă cu o solemnitate neobișnuită. Sfânta liturghie din bisericăatedrală o celebră cu asistența întregului cler din Arad, arhimandritul Bodrogului Moise Manuilovi i., președintele Consistorului și administratorul diecezei vacante. La doxologia, ce urmă sfintei liturghii, cântară preparanții „pentru primadată în românește” imnul: „Doamne ține pe împăratul, pe al nostru bun Craiu Franț Publicul numărös, ce asista la slujba d-zeiască rămase adânc emoționat la auzirea melodiei frumoase a imnului. Arta ridică sufletele cucernice în regiunile mai înalte ale vieții sufletești, iar „cetățenii preparanți” de pe acelea vremuri erau cântăreți vestiți, așa că la sărbătorile mai mari veneau satele din jur și cereau să le cânte.

Cine a tradus în românește imnul casei noastre domnitoare, n'am putut afla, află, însă, că pe timpul absolutismului, prin autograful preainalt din 27 Martie 1854 se stabili textul autentic al imnului și se dispuse că după acest text și melodia de Haydn să se cânte la toate solemnitățile.

✱ Așa era pe acelea vremuri!

✱ Boala și moartea lui Iosif Iorgovici. Dr. Iosif Iorgovici, unul dintre primii profesori ai preparandiei române din Arad și un apostol al renasterii noastre bisericesti-naționale, în primăvara anului 1820 se îmbolnăvi din nou. Bărbatul devotat chemării sale și plin de iubire părintească față de elevii săi ajunge în urma slăbirii organismului său muncit, la un grad de iritație și istovire, care-l făcu imposibil pentru continuarea prelegerilor. Studiile lui le luă asupra lor colegii lui intristați și îngrijorați. Medicul comitatului Iosif Rozsa constată boală de piept și pentru a-l putea supune unui tratament radical, îl recomandă pentru un concediu mai îndelungat. Inspectorul Nestorovici, deși pentru ținuta sa românească față de ierarhia sârbească nu-l avea tocmai drag pe Iorgovici, dar îl prețuia foarte mult ca bărbat de școală, luând act despre starea sănătății lui, demândă profesorilor „să-l mângăie cu ajutorul și iubirea, sfatul și îngrijirea lor”. Medicul să nu întrelase nici un mijloc și ajutor pentru ca „Dumnezeu să țină în viață pe membrul institutului național, scump lor și scump colegilor lui”. Despre starea și mersul boalei să-i raporteze în fiecare săptămână. Li asemnă apoi din fondul școlar 100 fl. ajutor, pentru acoperirea trebuințelor.

Dar nici dragostea colegilor, nici iscusința și zelul medicilor Iosif Rozsa și Mihail Weber, nu putură împiedeca sfârșitul fatal, ce se apropia cu repejune. În 18 Iunie 1820, la 1 oră după amiază, profesorul Iorgovici, mândria neamului său și mângăierea bătrânului său tată, Petru Iorgovici, protopop în Oravița, trecu la cele eterne, în etate de 28 ani. Actul înmormântării se petrecu în 20 Iunie, între orele 9—12, cu o rară pompă, slujind la prohod întreg clerul din Arad, mai mulți preoți, 4 diaconi în frunte cu administratorul diecezei Iosif Putnic, episcop de Pacrat, după care fu așezat spre vecinică odihnă în o criptă de lângă vechea biserică catedrală.

✱ Relațiuni sufletești cu Tara Românească. Institutul preparandial din Arad a avut o influință binefăcătoare și a promovat cultura poporului român îndeosebi în comitatele ungurene: Arad, Cenad, Bichiș, Bihor, cele din Bănat și în confiniul militar. Din aceste ținuturi, în timpurile vechi mai ales din Bănat, veneau elevii la această școală, unicul focalar de cultură națională al Românilor, care putea prevedea cu învățători, școlile române din aceste părți. Abia la anul 1860 permite Secția de locotenentă ces. reg. din Oradea-mare, ca absolvenții preparandiei din Arad, să poată ocupa funcțiuni învățătoarești și în Transilvania. Dar cu toate granițele naturale și artificiale și din acelea vremuri, preparandia română din Arad răspândi — prin elevii săi — razele luminii și ale culturii naționale chiar și peste hotarele patriei noastre. Dintr'un raport, ce-l înaintă, în 30 Iunie 1868, directorul Gavra, ministrului de culte Eötvös, aflăm, că Petru Moler, din Otlaca, comitatul Aradului, după ce termină cursurile preparandiale în anul școlar 1820—21 și își continuă studiile, absolvând și gimnaziul, trecu în Moldova, unde „au ajuns de au crescut pe pruncii principelui dintr'odinioară stăpânitor în Moldavia Mihail Sturza”. Altul Silvan Muntean, absolvent de filozofie și al preparandiei din Arad, unde făcu examen de învățător în 11 August 1851, funcționa la școala română de lângă bisericăatedrală din Arad, „dar din cauza relelor simbrui” părăsi patria și trecu la București, unde fu „aplicat la dascălia normală de acolo”.

Tot astfel și dintre elevii institutului teologic din Arad, care era frecventat mai ales de tineri din diecezele Arad și Timișoara Nicolae Belascu mai târziu Bălădescu, care după datele aflătoare în Arhiva institutului e din Hașag (Transilvania), absolvând în anul 1833—4 științele teologice, trece, la anul 1835, de profesor la seminarul central din București. Gheorghe, Ghenadie Popescu, fost elev (1829/30—1831/2), apoi profesor (1839/40—1852) al institutului, în anul 1855 a fost poftit de profesor teologiei în Mănăstirea Neamțului în Moldova, la care destinațiune ajungând, prin oficiul diecezan și-a cerut a l se da testimoniile școlastice din absolutesle aici cursuri teologicești — (Protocolul actelor clericale 1855—6, Nr. 47).

✱ Ministrul Eötvös vizitează preparandia din Arad. Ministrul de culte al Ungariei, baronul Iosif Eötvös, sosi Vineri, în 17 Septembrie 1869, la Arad. I se făcu o primire deamă de poziția înaltă, ce o ocupa și prestigiul personal, de care se bucura în urma distinselor sale calități sufletești. Episcopul Aradului, Procopie Ivacicovici, nu era acasă și așa deputația clerului ortodox român o conduse în fața ministrului protosincelul Miron Romanul. Pe drum catichetel preparandiei Ioan Russu îl rugă pe Roman să nu facă amintire despre preparandia română. Erau ferii, iar „bietul institut părăsit de lume și de nimenea mângăiat” era într'o stare atât de deplorabilă, încât se rușina a primi un oaspe atât de înalt, ca și care n'a mai văzut zidurile lui clătinate și apăsate de greutatea și sărăcia vremurilor.

Protosincelul Roman după ce bineventă pe ministrul, prezentă membrii deputației și când ajunse la Russu zise: „parohul Aradului și catichetel preparandiei”. Ministrul îl întrebă „numai decât despre starea școlii și-i anunță, că va veni să o vază. La 4 ore d. m. și sosi, însoțit de mai mulți domni. Il primi Russu. Ministrul vizitând salele de învățământ — 2 la număr — întrebă pe Russu, că nu e și un internat pe lângă școală și cu ce se susțin elevii, au stipendii? I se răspunde, că nu e nici internat, nu-s nici stipendii și așa cei mai mulți dintre elevi trăiesc numai cu pâne, alții sunt siliți a servi pentru a se susține. „Și despre puținul salar al profesorilor să făcu vorbă” și nu fără rezultat, căci în anul viitor la ordinul ministrului „lefile cele mârșave” se ridicară la 600 fl.

✱ Când s'a scos limba slavonă din catedrala din Arad? În orașul Arad erau din vechime două biserici ortodoxe: Biserica catedrală sau a Sfântului Ioan Botezătorul și cea „Tökölyană” sau a Sf-lor apostoli Petru și Pavel. Românii erau grupați mai ales în jurul bisericii catedrale, iar Sârbii aparțineau bisericii Sf-lor apostoli. În aceasta din urmă serviciul divin se făcea exclusiv în limba slavonă. Numai la serbători mai mari se cetea sf. evanghelie și în românește. Dar și acest obicei al bisericii orientale și drept al Românilor din parohia sârbească, de a asculta — la zile mari — cuvântul lui Dumnezeu în limba lor maternă, cântară Sârbii a-l înlătura. Într'o bună zi dispăru evanghelia românească din biserică — de pe prestol — și nu se mai află. În bisericăatedrală serviciul divin se făcea în două limbi, slavonește și românește, ceea ce dădea ansă la multe certe și neînțelegeri între puținii Sârbi și majoritatea covârșitoare a Românilor aparținători acestei parohii. Starea aceasta ținu până la anul 1844. În 12 Noemvrie al acestui an Românii dela bisericăatedrală țin o adunare și iau hotărîrea, ca în viitor în biserică Sfântului Ioan Botezătorul serviciul divin să se facă exclusiv în limba românească, care este limba maternă a credincioșilor acestei biserici. Hotărîrea energică se înaintă Consistorului, iar de aici Consiliului locotenent regesc, de unde în 15 Iunie 1847, sub Nr. 25.456, și sosi o rezoluție preainaltă, prin care, luându-se în dreaptă considerare și motivele aduse de episcopul Gerasim Raț, se aprobă hotărîrea Românilor și se ordonă, ca în catedrala din Arad slujbele dumnezeiești să se facă numai în limba română, iar magistratul orașului Arad fu îndemnat să facă cercetare în privința înstrăinării evangheliei române din biserică sârbească prin episcopul Lazar Seceanschi.

Bucuria și mângăierea Românilor fu mare. În 24 Iunie — ziua hramului bisericii catedrale — protopopul Ioan Raț, înainte de a se începe sfânta liturghie, urcă amvonul și vesti cu lacrimi de bucurie credincioșilor biruința luminii și a dreptății.

Torpila este în cea mai strânsă legătură cu submarinele — și aceiași ingineri și constructori cari au făcut submarinele, s'au ocupat cu ideea de a construi și torpile. — Torpila este o cantitate mai mare de materie explozibilă, pe care o pusă înspre corabia dușmană, ca să o nimicească. Felul cum o îndreaptă spre corăbiile dușmane a dat ființă diferitelor sisteme de torpile. La început torpila era dusă de o corabie submarină până la corabia dușmană și o pune la baza corăbiei. Un mehanism aprindea praful de pușcă și nimicea în acest fel corabia.

Mai târziu materia explosivă au pus-o în un tub, care în cap era provăzut cu un cuiu, care îndată se isbea de corabia dușmană, aprindea dinamita, ecrizita sau altă materie, ce era în interiorul torpilorului. Tubul acesta-l pusău cu un tun anume construit. În timpul din urmă torpila are mehanismul unei corăbii întregi: e de 5—7 metri de lung, 35—45 cm. de gros, în partea anterioară are aparatul pentru producerea scânteiei de aprins, urmează apoi partea încărcată cu materii explosive, a treia parte e camera cu aer comprimat, care mână o helice mijlocitoare a propulziunii. La acestea s'a mai adăugat o serie întreagă de aparate, cari păstrează direcțiunea torpilorului nealterată.

De altcum construcția torpilelor diferă cu scopul pe care îl urmăresc. O torpilă cântărește 320—550 kgr. și costă între 9.000—15.000 cor. Nu e deci nici o mirare că inginerii caută toate mijloacele ca o astfel de torpilă să nu-și greșească ținta. (2—3 torpile de acestea fac cautiia unui ofiter).

Dar, bine înțeles, fiecare cojoc își are acul său și cine are barbă, ar trebui să aibă și perie pentru ea. — Corăbiile au un fel de rețea în jurul lor în contra torpilor în care rețea prind și nimicesc torpila. Bine înțeles sunt și corăbiile fără rețea, întocmai cum sunt și bărbi fără perii. În timpul din urmă, fiindcă rețeaua reduce viteza vasului, inginerii ajută în altfel corăbiilor. Vasele de războiu sunt împărțite în mai multe segmente, cari se pot izola unul de altul astfel, încât dacă unul dintre segmente e atins de glonț sau torpilă și pătrunde apa în el, celelalte segmente țin corabia la suprafață până când se refugiază în un port, unde o reparază.

Torpilele cu toate acestea sunt arme înfricoșate și corabia atinsă de ele se nimicește în cele mai multe cazuri.

Submarinele. A pescui în tulbure și a umbla pe sub mare e cam acelaș lucru. Îndeosebi în actualul războiu am auzit vorbindu-se de submarine, și mai ales despre submarinele germane, cari până acum nici nu prea erau amintite. Submarinele au un trecut destul de îndepărtat, deși întrebuițate așa cum ar trebui sunt numai în războiul actual. Favorul lor față de celelalte corăbii de războiu stă în faptul, că pot să se apropie de corabia dușmană cu cea mai mare ușurință și să o scufunde în orice moment cu o torpilă, care, precum este știut, nu poate fi trimisă din o depărtare mai mare decât 3 km. Ori ce corabie ar cerca să se apropie la distanța aceasta, e expusă să fie și ea scufundată de mortierele ce sunt pe corăbiile de războiu, până când submarinele rămân ascunse vederii, și așa pot fi utilizate și în apropierea corăbiilor dușmane.

Prea natural că avantajele submarinelor le-au văzut oamenii deja la prima lor construire. În 1624 a construit englezul **Cornellu Drebbel** prima corabie submersivă cu ajutorul căreia a traversat râul Temse și din Londra s'a dus până în Greenwich. Dar aceasta, — ca multe alte lucruri ce se construiau în această vreme, — e a se privi mai mult ca o curiozitate și o încercare fără folos practic. Primul care a construit (1742) o submarină e **David Bushnel** cu ajutorul căreia spera să poată așeza mine sub corăbiile dușmane, mine, pe cari le-ar fi aprins un mecanism. Acelaș scop l'a urmărit și **Robert Fulton** cu o corabie construită în 1804. În războiul civil american s'a făcut uz primădată de corăbii submarine și anume cu un rezultat, care a dat impuls și îndemn pentru construcțiile ulterioare. În Suedia se construiește prima submarină în 1885, și anume în 4 exemplare. Francezul **Goubet** a perfecționat aceste corăbii și le mănă pentru apărarea porturilor. Tot francez este și **G. Zédé**, care a dat planul submarinelor de astăzi. Anume aceste din urmă le-a dat independența prin faptul, că pentru propulziunea lor a întrebuițat acumulatorii electrici.

Acumulatorii sunt întocmii cu ajutorul cărora putem înmagazina energia electrică. În submarinele lui Zédé găsim mașinile de vapor, cari când corabia e la suprafața mării, produc electricitate cu ajutorul unei mașini dinamice. Electricitatea o înmagazinează în acumulatori. Când vrea să se scufunde închide toate ușile, astupă hornul, se lasă sub suprafața apei iar energia necesară propulziunii o ia din acumulatori. Submarinele acestea sunt provăzute cu torpiloare și cu tunuri; în timpul din urmă și cu mitraliere pentru hidroplane și baloane.

Toate submarinele au însă o mare scădere: acumulatorii sunt din acid sulfuric și plumb, iar aceste materii desvoltă gaze otrăvicioase. Cu toate că acumulatorii sunt în o anumită parte a submarinului, nenorocirile sunt destul de dese. E de ajuns ca acumulatorii să fie clintii din locul lor, gazele se desvoltă cu și mai multă putere și sufocă viața marinarilor din el.

Acest neajuns — ne vine știrea — l-a înălțat vrăjitorul tehnicii moderne. T. A. Edison cu o nouă invenție. A găsit materii, cari acumulează electricitatea fără ca să desvolte gaze periculoase și fără ca să fie primejdioase. Ca la toate invențiile lui Edison s'a lucrat mult până când a putut să-i dea forma de astăzi. De opt ani de zile s'a lucrat neconținut la perfecționarea acumulatorului și astăzi putem zice, că Edison ne-a dat o nouă minune. Admirali-tatea Statelor-Unite a încercat noul acumulator și nouile submarine construite de Edison,

mai ales după submarinele germane au arătat importanța acestei arme în război, și se zice că americanii, cari nu se încântă ușor, au rămas încântați de perfecțiunea darului lui Edison.

Să nu ne mirăm deci dacă vom auzi că Edison ia parte și în războiul de astăzi, și să nu ne mirăm dacă pescuitorii în tulbure — fie ei chiar și în societate — vor avea succese pe cari nici nu le puteau visa până acum, căci au în ajutorul lor opera lui Edison.

Kenjiro Tokutomi.

Până la moarte...

Roman japonez.

Tradus în românește de P. Robescu.

(Urmare.)

(12)

VI.

Soacra.

Mama lui Takeo se numea Kei și era în vârstă de cincizeci și trei de ani. De felul său era robustă, și nu suferea decât de accese de reumatism. Se spunea că dânsa se ducea pe jos, fără să se obosească, până la cimitir, unde era mormântul bărbatului său, cu toate că era departe șapte kilometri, și cu toate că dânsa cântărea 60 de kilograme, greutate ce rar se vede la femeile nobile. Doamna Kei Kawashima, care în tot timpul cât trăise baronul, bărbatul său, fusese slabă și palidă, se îngrășase după moartea lui, adică numai de șase ani încoace.

Bărbatul său fusese un nobil plin de ambiție. Înainte de însurătoare, baronul nu prea era cunoscut, dar în timpul războiului de independență începuse să se vorbească de dânsul, și multă vreme a fost guvernator sub ministrul Okubo, marele om politic, care a fost ucis din greșală în anul 1879. Baronul, cu firea sa încăpăținată, nu fusese iubit de multă lume, în afară de câțiva, între cari era și viconte Kato, astfel că, după moartea lui Okubo, rămase cam pe de lături. Gurile rele ziceau că fusese făcut baron, numai pentru că avusese norocul să se nască în mahalaua Kagoshima; și încăpăținatul și supărăciosul Machitake se căznea să-și înecă necazul cum credea mai bine... și când ajungea să vadă fundul celui de al cincilea poc de saké și când se uita lung la cine-i sta înainte, nu mai îndrăzne nimeni să i se împotrivescă.

În casa Kawashima toți se supuneau orbește voinței sale și familia sa trăia vecinic ca într-o furtună, care te-a apucat în mijlocul câmpului. În afară de Takeo, care de mic crescuse pe genunchii tatălui său și nu avusese alt tovarăș pentru jocurile lui copilărești, toți din casă, dela soție până la cel din urmă servitor, ba chiar și stâlpii balconului, au simțit greutatea mânilor stăpânului lor. Chiar și Yamaki — cunoscut azi sub numele de „negustorul gentilor”, — în vremuri, fusese deseori victima supărărilor sale, oeeace însă nu l-a oprit de a veni și mai departe în casa Kawashima, căci, zicea dânsul, supărările baronului nu trebuiesc socotite decât ca un mic tribut, dat în vederea unui viitor mare câștig.

Când se spunea că „Excelența Sa” nu era bine dispus, s'ar fi auzit și pașii unui șoarece în bucătărie, iar când glasul său puternic făcea să tremure pereții casei, servitoarelor le cădea tot ce aveau în mână. Se zicea că subalternii săi, când aveau ceva de vorbit cu dânsul, mai înainte se informau dela servitori, în ce toane se găsește...

Este ușor de închipuit ce răbdare trebuie să fi avut nevasta sa, în toți cei treizeci de ani de căsnicie! Cât timp trăiseră părinții lui, baronul nu i se păruse așa de ciudat, dar când bătrânii muriră repede unul după altul, numai

atunci își dădu bine seama de caracterul lui supărăcios, iar răbdarea sa a fost și mai mult pusă la probă, deoarece, după încercase la început să se opui, a trebuit să vadă că nu merge. Atunci, soția, în loc să ridice fruntea cu curaj, și-a plecat capul și în urmă, a adoptat acel mijloc care s'a văzut că este cel mai bun, în pericole: fuga.

Mai târziu, încetul cu încetul, ajunsese să-l mai potolească într-o câțva, dar nu putuse de fel să-i schimbe caracterul; ba în ultimii ani ai vieții sale, baronul, din pricina băuturilor alcoolice se răise și mai rău, și nevasta sa, avusese mult de suferit. Deseori, cu tot părul său alb, dânsa se gândise că ar fi fost mult mai bine să-și schimbe soarta și situația sa de baroană și de nevasta guvernatorului, cu aceea a unei muncitoare.

Dar timpul fuge repede, ca o săgeată aruncată din arc. După treizeci de ani de căsnicie, a sosit ceasul ca Michitake să se culce în cosciug, cu privirea stinsă ridicată spre cer... atunci dânsa răsuflă prelung, dar totuși două lacrimi îi udă obraji... A plâns, dar în acelaș timp s'a simțit ușurată ca de o greutate ce-i apăsă pe suflet, și în acelaș timp, simți că a câpătat o putere, pe care nu o avusese în timpul vieții bărbatului său. Acum se isprăvisse cu tăcerea și cu umilința, și repede începu să-și arate stăpânirea sa în toată casa. Toți cari o știuseră timidă și modestă, se minunau de schimbarea ce se produsese într'ânsa.

Un savant a spus că bărbatul și femeia, după ce trăiesc mulți ani împreună, încetul cu încetul încep să semene unul cu altul, atât fizicește, cât și moralicește. Nu știu dacă o fi adevărat, dar știu că doamna Kawashima se făcuse întocmai ca bărbatul său, atât ca figură, cât și ca egoism și mai ales ca răutate.

Japonezul zice: „Să te răsbuni de un inamic din Yedo, pe un individ din Nagasaki, vrând să înțeleagă că legile neschimbate ale naturii, au ca urmare o reacțiune corespondentă. Așa, dacă un deputat din opoziție, aduce un violent atac în contra unui act al guvernului, partizanii săi îl aplaudă, fără să bânuiască că atacul acesta a fost urmarea unei vizite a unui cămătar, care cu o seară mai înainte, i-a cerut datoria. Și cine se gândește că furtuna teribilă care se deslănțuiește în mijlocul Japoniei este pricinuită de o mică presiune atmosferică, produsă la sudul Mării Galbene? Și cine ar zice că un dezechilibru, produs în straturile de aer din câmpia Tuskara va da naștere la o tempestă oceanică, în lungul coastelor? Natura își plătește întotdeauna polițele! După părerea unui mare cunoscător al sufletului omenesc, oamenii slabi, când este vorba de regularea bilanțului lor, sunt întocmai ca avarii, cari așteaptă cu nerăbdare scadența datoriei ce are de încasat, pe când oamenii tari și plini de virtuți, își încredințează soarta afacerilor lor bancherului divin, și-și duc viața cu curaj și cu răbdare. Sgarăritul se lasă în voia legilor naturale cari guvernează mișcarea materiei, și dă lovitură acolo unde vede că este mai puțină rezistență.

Timp de treizeci de ani, răbdarea doamnei Kawashima fusese pusă la grea încercare; acum își lua revanșa, punând la dureroasă încercare răbdarea celor din jurul ei, și d'abia duse la cimitir pe bărbatul său, și se și schimbă. Singura persoană de care se temuse nu mai era... mâna grea, care apăsase asupra ei, nu o mai putea lovi... Și atunci, ca și cum ar fi vrut să arate că tăcerea ce o păstrase până atunci nu fusese slăbiciune, începu îndată să ceară datoriile tuturor celor ce fusese împrumutată bani, datorii, cari, cu trecerea anilor, se măriseră. Însă, între caracterul său supărăcios și acela al răposatului său bărbat era o mare diferență: dânsul fusese un om voluntar și violent și manifestările sale de răutate, oricât ar fi fost de apăsătoare, nu erau nesuferite, ci aproape simpatice, pe când doamna Kawashima, egoistă, neîncrezătoare, lipsită de îndrăzneală, se făcu repede nesuferită, și servitorii se văitau mult mai mult decât în trecut.

Femeia aceasta era soacra blânde Nami.

(Va urma)

SUPLIMENT LITERAR

SONET.

Stă trist la drumuri semnul răstignirii,
E plin Isus de colb și de noroi,
Pe fața lui săpat-au vremi și ploii
Adânci și negre brazdele mahnirii.

Painjeni țeș la micul lor război
Un vâl ce-l rup de-atâtea-ori zefirii —
Il țeș mereu, ca Regele Iubirii
Să-l poarte prins de umerii lui goi.

Și oameni trec — trec cetele-obosite
De fil dușmani altarului din drum,
Cu ochi străini, cu inimi impletite.

Iar cel ce-a șters păcatele Iudeii
Se uită trist la oamenii de-acum
S'așteaptă 'n van să-i treacă 'nvățăceli.

ECAT. PITIȘ.

Români în Praga.

Avem și noi un prieten bun în Praga. E d. profesor universitar Dr. Ioan Urban Jarnik. Prietenul adevărat se arată la vremuri grele. Așa ni s'a dovedit acum d. Dr. Jarnik. A căutat acest prieten al nostru pe Românii răniți din capitala boemă și văzând cât au aceștia să sufere chiar și din motivul, că nu se pot înțelege cu medicii lor și cu îngrijitorii lor, a scris o broșurică, în care se cuprinde într'un chip măiestru (cu întrebări și răspunsuri, simplu da ori ba) tot materialul pentru convorbirea cu răniții români, de care au medicii și îngrijitorii lor lipsă.

În scrisoarea, cu care ne onorează acum d. Dr. Urban Jarnik și pe care o publicăm la vale, ni se arată, cum, într'adevăr, broșura iubitelui nostru prieten a făcut mare bine răniților români din Praga. De binele acesta se face amintire într'un foileton intitulat „O zi în lazaret” scris de doamna Maria Majer în ziarul boem „Právo Lidu” (Nr. 45) din Praga.

Amicul nostru d. Dr. Ioan Urban Jarnik a avut deosebita bunăvoință a traduce acest foileton pe seama ziarului „Românul”. Începem în numărul de azi publicarea lui, iar distinsului traducător îi trimitem sincera noastră mulțumită.

Iată ce ne scrie în această afacere d. Dr. I. Urban Jarnik:

Prea stimată redacțiune,

Vrând să lămuresc ce noimă are manuscrisul alăturat, Vă rog, dați-mi voie să Vă povestesc cele ce mi s'a întâmplat mai deunăzi.

Mă găsesc în tramway lângă un bun cunoscut al meu, profesor de desen la o școală de industrie de stat. După niște întrebări despre sănătate iată îl aud spuindu-mi cu câtă bucurie a cetit într'o foaie din Praga, c'am cercetat pe un soldat român rănit într'un spital și câtă mângâiere sufletească i-a pricinuit rănitului vizita mea. Nu m'am mirat de loc că mi-a scăpat notița, deoarece este o foaie ce n'o cetesc regulat având gazeta mea și neîngăduindu-mi vremea să merg zilnic în cafenea sau într'o sală de lectură ca să răsfoiesc și alte jurnale. Și apoi să spun adevărul, mi-e cam milă de bieții ochii

mei cari par'că nu mă slujesc tot așa cum o făcuseră odinioară până mă găseam stăpân pe puterile mele trupesti și sufletești neștirbite.

Mă duc de-mi cumpăr numărul cu pricina și văd cumcă într'adevăr vorbește despre mine dar nu în însușirea mea de colindător pe la spitale și lazarete, ci de cea a autorului acestei broșuri neînsemnate de care s'a pomenit — mulțumesc sincer dară cam târziu și Vă rog să mă iertați de această întârziere — și în stimata foaie. Pasă-mi-te acolo spune ce rol a jucat această bagatelă într'un lazaret și încă cu privire la un soldat român rănit.

Se pricepe cumcă având foiletonul cu pricina în mână, n'am pregetat să-l cetesc pe deaîntregul și părăndu-mi-se c'ar putea interesa pe cetitorii foii Voastre l-am tradus bine, rău, cum biet mă pricep și eu și îndrăsnesc să Vă propun de a tipări articolașul în vre-unul din numerii stim. d-v. foi.

Intr'aceas vreme mă rog de iertare că nu Vă trimet o copie îngrijită, ci numai un fel de ciornă cu niște îndreptări, ștergeri și înlocuiri, cari pot să Vă pară cam supărăcioase. Am obiceiul de câte ori trimet ceva la tipografie, mai cu seamă dacă e vorba de niște articole scrise românește, să îngrijesc de o copie cât se poate de frumoasă și înainte de toate scrisă astfel ca să fie ceteată și deci să se furișeze greșeli de tipar cât se poate de puține. De această dată n'am putut să fac la fel, deoarece am să scriu ceva ce trebuie tipărit la un soroc hotărât de mai nainte și care se apropie cu niște pași ca acele ale smeilor din basme.

Manuscrisul acesta a trecut Vinerea 26 Februarie prin focul unui examen de mai mulți Români neaoși și încă d'acei cari au fost în stare să-mi dea deslușiri de lipsă cu privire la niște cuvinte tehnice, a căror tălmăcire românească îmi pricinuia oarecare greutate.

Și ce întâmplare! Traducerea foiletonului cu pricina am făcut-o ieri seară și Vineri dimineața și venind la amiază acasă, aflu că vre-o câțiva ofițeri din regim. al 2-lea doresc să-mi facă cunoștința și mă pottesc să mă duc într'o cafenea în care ei se adună.

Ce-mi plesnește prin cap! Să iau manuscrisul cu mine și dacă văd că s'ar putea să le cetesc lor rugându-i să binevoiască de a-mi ajuta unde cunoștințele mele nu ajung.

Dară nu numai atâta! Pășind pe uliță să mă duc la locul de întâlnire, iată că dau de factorul de poștă, care-mi pune în mână un plic vestindu-mă cumcă un fel de biurou de ajutor al comunei din Viena are să-mi spuie ceva. Bănuiam că mi se cer bani, deci tocmai lucrul de care — par'că e un făcut — totdeauna în viața mea am dus lipsă, când desfăcând plicul, ce să văd? Secțiunea socială a acestui biurou îmi trimete vre-o 20 de întrebări cu privire la fel de fel de lucruri cari întrebări lipsesc în broșura mea amintită mai sus și se roagă de mine să le tălmăcesc românește.

În alte împrejurări de bună seamă mi-aș fi zis: „Ah, acu-i acu, s'a prins vulpea 'n sac” sau a-a, căci între multe întrebări de tot ușoare s'au vârit altele cari erau și mai și decât cele din foileton. De nu-mi era să traduc astfel ca tălmăcirea mea să fie la înțelesul tuturor, calea, valea, așa însă nu știam cum să ies din bucluc.

Deodată însă îmi plesnește prin cap să merg într'un loc unde voi avea ajutor din belșug și m'am liniștit. Și într'adevăr abia mă așezasem în mijlocul lor, desfăcui coala cu pricina, într'o jumătate de ceas lucrul s'a isorăvit și a doua zi

dimineața frumos copiată tălmăcire s'a dus acolo de unde mi s'a trimes cererea.

Mulțumind frumos pentru ajutor, m'am legat față cu domnii ofițeri că plata ce mi se va trimite, am s'o împart frățește cu ei, ba în mărminia mea am mers atât de departe încât am de gând să le pun la dispoziție chiar și partea mea.

Încă ceva. Dacă traducerea mea s'ar învrednici să fie tipărită în prețutul jurnal, n'ați putea să-mi faceți vre-o 300 de separate fie pe o foaie mai mare sau în forma unei broșure miniatură, pe cari le-aș împărți ofițerilor și răniților români rămânând să plătesc dacă cumva nu va face mai mult decât vre-o 20 cor.?

Vă rog să primiți expresiunea înaltei mele considerațiuni.

Praga, 19 Martie 1915.

Dr. Ioan Urban Jarnik,
prof. univ.

În cât privește partea finală din scrisoarea aci reprodusă ținem să anunțăm pe iubitul nostru prieten d. Dr. I. Urban Jarnik că, cu toată sărăcia noastră de azi, vom retipări în broșurică foiletonul și-l vom pune gratuit în 300 exemplare la dispoziția d-sale.

O zi în lazaret.

De Maria Majer.

Tradus din boemește de Dr. Ioan Urban Jarnik.

Se duc lunile, trec săptămânile, zboară zilele și viața în lazaret se aseamănă unei ape curgătoare care după un puvoi și o furtună crește ca în vremea pacinică cu încetul se scada. Oamenii sosesc, trăiesc o vreme oarecare și apoi deodată dispar; se duc, nici nu bagi de seamă, ca și cum i-ai fi șters de pe tablou.

Cei nou veniți își petrec carantina în sala mare de primire lângă poartă. Aici sunt culcați, azi cincizeci și mâine numai cinci, având pe sine coaja groasă de războiu, care s'a așezat pe ei în luni de zile, când se culcau noaptea în brazde, călcau în praf și noroiu, zăceau în șanțuri. Aici numai scapă de învelișul cel aspru, se curăță și poleiesc cu săpunul și cu apa, până sâmburul sobru de om cultivat iese din găoacea cea romantică.

Printr'o floare roșie de foc noul romantism a răsărit din pământul scormonit de întâmplările vremii din urmă. Niște simțeminte năpraznice au îmbogățit viața atât a singuraticilor cât și a mulțimii, a popoarelor întregi. S'au încurcat și rupt niște legături omenești cari dăinuieră ani și veacuri de-arândul cu credința că vor dăinui neîncetat și de acum înainte; s'au urcat drojdiile în apele limpeze și curățite cari au stat pe loc fără mișcare vreme îndelungată. Dela niște întristări mărunte de despărțire, ale căror dureri amare nu mai gustase o generațiune întreagă, până la teama elementară, care cu privire la existența patriei, atinsese chiar fundul cugetării, ce scară și varietate unor simțiri nou! În ce culori variate înfloreste azi iubirea, cum pâlpea ura, fiind atâtată de niște vânturi prielnice! Niște tânguiri și niște dorințe niciodată netrăite, nevisate se desprind din mințile bărbatilor soldați. Lipsiți de bucuriile regulate ale vieții obicinuite, și ei s'au văzut siliți să rupă mrejea de atingeri de toate zilele cu familia, cu cunoscuții: din chiar senin le-au scăpat din mână frânele cu cari își cârmuieră lucrarea și pe sine însuși. Acum nu mai cârmuesc,

Aprinde-ți candelă primos la altar
Și mii de făclii la morminte,
Să nu fie chinul și moartea 'nzadar
Nici jertfele umbrelor sfinte!

Să doarmă eroii cu gând împăcat,
C'a lor e cumuna de laur,
Cu sângele lor să zidesc temelii
Viitorului nostru de aur.

Să vie lumina cu haru-i divin
Și nebiruita-i putere,
S'aducă răsplata dreptății cerești
Și neamului nostru 'nvierile!...

1915.

Aurelia Pop.

Din trecutul teologiei din Arad.

(Fragment din monografie.)

De Dr. T. Botș.

„Școalele clericale” din Arad au avut în primii patru ani ai existenței lor numai 2 cursuri. În primul an școlar, 1822/23 funcționa numai cursul I, în care se propuneau, afară de cântare bisericească și tipicon, următoarele studii: 1) *Teologia dogmatică*, prin profesorul „primar” *Gavril Raț*, 2) *Istoria bisericească* și 3) *Gramatica română*, prin profesorul al doilea *Gavril Giulan*. În anul școlar următor, 1823/24, se inaugură și cursul al doilea cu următoarele obiecte de învățământ: 1) „*Măestria*” sau „*Tâlculala Sfintei scripturi*”, 2) *Teologia morală*, 3) *Metodul catihizației*, pe cari le propunea profesorul *Raț*, 4) *Teologia pastorală* și 5) *Istoria bisericească*, pe cari le predă *Giulan*. La aceste studii se mai adăuseră în anul școlar 1824/25 „*Ritorica bisericească*” care se propune în cursul al doilea prin profesorul *Raț*, iar în anul 1825/26: în cursul I *Geografia matematică și fizică*, iar în cursul al II-lea *Geografia politică*, pe cari le propune profesorul *Giulan*.

Convingându-se însă în cursul acestor ani profesorii institutului, „că aceste învățături, cari în institutul clericesc al Carlovețului se propun la oameni cu mintea luminată și în gimnasilor gătiți” pe lângă „toată silința și oboseala lor” în doi ani „cu bun spor și cu ceva rod ale săvârși este cu neputință”, înaintează în 20 Iulie 1825 un memorandum administratorului dieceziei *Iosif Putnic*, episcop de Pacraț, mai apoi al Timișoriei, ca „să se milostivească părințele a slobozi științele teologicești în institutul acesta în curgere de trei ani să se propună din următoarele pricini:

1. Mai toți cei ce vin la institutul acesta sunt „așa negătiți, cât nici scria, nici ceti pe cale bună, cu atât mai puțin ceva din catechis și din istorie știu.

2. În doi ani deși învață unii de rost științele, dară pentru scurtarea vremii, foarte puțin se pot îndeletnici în stil și în pracișul Ritoriceii, fără de care ritorica nimica nu folosește.

3. Neputându-se tinerimea în vreme de doi ani întru învățăturile acestea bine întemeia”, nici ca preoți nu vor fi în stare a lucra mai mult pentru popor, decât preoții de mai nainte, cari „sunt străini întru învățăturile teologicești” și așa se vor naște „multe cuvinte deșarte și clevețe, și se va răci și inima norodului de a mai ajutama institutul acesta”.

4. În împrejurările de acum „foarte critice” putem fi trași la răspundere — precum „s'a întâmplat anul acesta cu preparandia — ca să arătăm la înaltul Tron sporiul și rodul ce s'au făcut în institutul acesta”, ceea ce de s'ar întâmpla „cu greotăte ne vom putea desvinovăți, de nu se va lungi cursul învățăturilor pe trei ani”.

5. Realizarea acestui plan nu reclamă jertfe nouă. Studiile se vor putea propune și în viitor la toate trei cursurile prin 2 profesori așa, că cursul al III-lea se va îmbina la unele obiecte

de învățământ cu cursul al II-lea, iar acesta cu cursul I.

6. Elevii mai săraci, ca să poată sta 3 ani aici în Arad, ar putea fi ajutamați pentru traiu și locuință din partea dieceziei.

7. În același timp și din asemenea motive să se ridice și institutul clerical din Vârșet la 3 ani, pentru că, dacă și acel institut „cursul teologicesc” să poate săvârși în 2 ani, toată tinerimea de aici va merge să studieze acolo și institutul nostru ar rămânea fără elevi.

Mai roagă apoi profesorii în frumoasa lor rugare pe episcopul Putnic, să facă „o milostivă rânduială” ca tinerimea care absolvă institutul îndată ce va eși de aici să poată intra în cinul preoțesc „ca învățăturile, ce le va asculta și învăța aici să le poată întrebuința și într'ânsele îndeletnici, ca altminterlea neputând fi clericii nici învățători, și siliți fiind în 7—8 ani și mai mulți, a fi afară de sfera cea bisericească și a se îndeletnici numai cu lucrurile câmpului, ba unii și cu totul desnădăduți fiind, cumcă nici când nu vor putea dobândi cinul preoțesc, nu numai că vor uita tot ce or învățat în școală, ci... văzând pe alții, feciori de preoți, cari doară cu mult au fost în școală mai slabi și mai netrebnici, că capătă darul preoțesc, vor începe a face niște turburări și învăluri prin sate”. Ca să se poată îndrepta asemenea stări și urmările lor rele și „să se poată dobândi prin școalele acestea sfârșitul sfânt și dumnezeesc”, profesorii sunt de părerea că în institut să se primească numai tineri „foarte bine pregătiți” și în tot anul numai atâția, câți ar fi de lipsă pentru îndeplinirea parohiilor vacante.

Astfel purcează „n'am fi siliți a primi pe orice tânăr slăbănog și necioplit”. Preoții, mai vartos cei din Bănat” ai căror fii socotesc a fi preoția ca o moșie”, și o mare parte din ei „sunt și întru moravuri mai stricați și mai desmerdați și unii dintre ei și întru învățături mai slabi, decât cei de pe aiuri” s'ar nevoi a da o mai bună creștere fiilor lor și „a-i adăpa cu învățături mai înalte, temându-se să nu rămână afară fiii lor. Ar îmbrățișa cariera preoțească și învățătorii dela sate, cari „sunt mai îndeletniciți și dela cari mult spor se poate aștepta”. Nu ar obveni abuzuri la îndeplinirea parohiilor vacante, cum s'a întâmplat și să întâmplă în protopopiatul Belințului, în deosebi în satul Ictar, unde protopopul s'a luptat „cu toate puterile” să pună pe un candidat al său, iar un bun elev al institutului, fiul preotului răposat din acel sat, care cu drept aspira la acea parohie, în care vrednicul său părinte a păstorit 41 ani, l'a dat „înapoi, zicându-i să mai țină încă 7—8 ani coarnele plugului”.

Pe lângă astfel de orânduiri, și primindu-se în institut elemente mai bune și mai pregătite, ar înceta excesurile între clerici „și vrăjmașii și clevetitorii institutului acestuia cu totul vor amuți și se vor rușina... și se va începe, și se va ținea necurmată luminarea și cinstea clerului, și de aici fericirea atot neamului acest ticălos și vrednic de milă”.

Rugarea profesorilor, făcută pe baza experiențelor câștigate în interesul unei educații mai bune și mai temeinice a clerului, fu apreciată atât de episcopul Putnic, cât și de metropolitul din Carloveț Ștefan Stratimirovici și așa cu începerea anului școlar 1826/27 cursul studiului teologic se ridică la trei ani.

Războiul.

Ard case, șuri, jirezi de fân și pae,
Ard sate 'ntregi în focul care crește...
Fantome fug pe uliți, prin văpaie,
În larma grea ce nu mai conținește...
Și focul crește 'n roșă 'nvălmășeală
Tot mai aproape tunul se aude
Și focul greu din gura-i infernală
Se 'mbată 'n pustii avide, crude...
Tărani cu pumni de bronz, cu umeri lați,
Cu ochi ca niște plăci de întuneric
Pe străzi aleargă ca niște pirați
Cu mari poveri, cu obrazul cadavoric.
Ei trec și vin, c'apoi să plece iară
Sdrobiți de nedreptatea milenară...
Ard satele sub focul de granate

Și'n urma lui pustiul dă nvală...
Și cresc mereu grozavele armate
Și crește 'n ele furia bestială...
Fum și cenușe-i munca celor mulți...
Ce au rămas iar goi, flămânzi, desculți...

Ard satele în limbi pustii de foc
Și flăcările ce se urcă 'n cer,
Par munți de foc ce nasc...
Și'n urmă pier...
Pentru-a renaște mai grozav apoi...

Fug oamenii — o turmă de strigoi —
Ce-și duc avutul biată, unde pot...
Și arde focul groaznicul despot
Lăsând pe-ale lui urme lacrimând,
Un biet popor sdrențos, sărman, flămând,
Doar morții mai rămân pe urma lor,
Doar morții smulși sărmanului popor...

Rump cai'n grajd căpestrele și'n goană
O iau pe câmp departe, prin pustii,
Pe unde-i doar deșertul fără hrand...
Greu boii sbiară speriați fugind
Și cad în mâna celor cari vin,
În mâinile barbarului hain,
Ce vine plin de furii și de jind...

Și vin călăii Tarului și vin
La jafuri, la ospetele de sânge...

Dar vor veni iar vremuri cu senin,
Taci țara mea, taci țara mea, nu plânge!

I. Negură.

Armata productivă.

Paradox aparent. — Legionarii romani și civilizația. — Armatele moderne și civilizația. — Atenuarea factorului economic ca motiv producător de războaie. — Casarma ca școală practică pentru popoare. — Pacea universală realizabilă prin munca permanentă a armatelor.

Iarăș un paradox, va observa cetitorul cât de cât deprins cu ideile mele. Paradox să fie! Vă veți convinge îndată că e un paradox mai ușor de înțeles decât apologia androfagiilor, numite războaie: ba cu teocrația mosaică, ba cu lupta pentru existență, ba cu alte considerații religioase și mai puțin religioase.

Se împlinește anul de când mi-am exprimat părerea asupra acestui paradox (*Ideile revoluționare ale unui om pacinic*: în numărul de Paști (1914) al „Românului”). De atunci chestia a luat deosebită claritate pentru mine. Androfația actuală m'a întărit și mai mult în convingeri.

O anume categorie de fapte poate avea importanță diferită, după concepțiile științifice, cu cari îi facem analiza. Fapte disconsiderate timp îndelungat, în urma ignorării unor raporturi, apar imediat în planul întâi al preocupărilor când le analizăm în alt sens, și le surprindem alte raporturi. Piatra nebăgată în seamă capul unghiului se face.

Legionarii romani au cucerit lumea cu armele, dar pretutindeni au dus și civilizația. Până și în părțile noastre întâlnim numeroase urme ale lucrărilor lor. Ici turnuri de pază. Colo urme de castre. Și aproape pretutindeni urme de drumuri bune, drumuri mai trainice decât faimoasele șosele de astăzi, întreținute cu simțitoare jertfe din partea contribuabililor spre groaza pietonilor, birjarilor și automobilistilor.

Armatele moderne reprezintă forțe formidabile, elementare. De ce nu execută opere trainice, de civilizație, demne de forțele lor? Se susțin cu sacrificii imense, pentru a apăra patriile. Cum le apără? Distrugând reciproc lucrările de civilizație și distrugându-se pe sine.

Apărând interese economice, de multe-ori foarte problematice, distrug totdeauna valori economice reale.

Apărând avutul și siguranța cetățenilor, le distrug bunăstarea și viața.

Scutind pe cel slab și nevoiaș, distrug pe cel tare și rezistent.

Și așa mai departe, grație războaielor preamărite de o seamă de cugetători și cântate de poeți.

Dare din organizație consumatoare și distructivă, cum este acum, nu s'ar putea transforma armata într-o organizație producătoare? Vechii le-

Prin Italia.

De Tullia Bogdan.

Era la începutul războiului. Sunetul de alarmă mă găsește într'unul din orașele Elveției, în această țară de străini, cari se uneau acum într'un singur gând: cum, și pe unde s'ajungă cât de 'ngrabă acasă. Ziarele franceze ne dau zilnice știri fantastice, astfel încât dacă era să le crezi, jumătatea armatei austro-ungare trebuia, negreșit, să fie deja nimicită pe Sava și Dunăre, tulburările interne porniseră din toate colțurile, și alte știri de felul acestora se țineau lanț. Cu orice preț dar, acasă! La legăția austro-ungară mi se dăduseră toate amănuntele și posibilitatea unei călătorii prin nordul Italiei, bineînțeles dacă eram de acord să înving greutățile și piedecile ce puteam să le întâlnesc. Peste Milano—Veneția—Fiume, singura linie rămasă liberă pentru pasageri.

Ne mai spuneau ziarele germane și franceze ale republicei neutrale despre călătorii cu mii de peripeții îndurate pe la frontierele diferite. Cetisem de un ofițer suedez deținut în vre-o câteva rânduri bătut de spionaj când de Germani, când de Francezi; un altul care făcuse drumul din Geneva la Paris în tovărășia — căilor; familii întregi cari petreceau nopțile sub cerul liber așteptând trenurile cari întotdeauna se dovedeau insuficiente de-ai primi pe toți.

Și zi de zi alte descrieri de voiaj în felul acestora.

Urmase repatrierea tuturor străinilor din țările mobilizate și'n deosebi Italia, care are sute de mii de muncitori plecați în toată Europa era acum invazionată de reîntoarcerea lor în patrie. Orașul Milano, acest centru al căilor ferate italiene, de unde își iau direcția toate liniile principale spre Roma, Turin, Veneția, Ancona, etc. Aici în acest centru de artă clasică se deslănțuia acum tabloul celei mai grozave mizerii și sărăcii.

Cu mare încetineală și cu și mai puțin entuziasm se făcuse și în Elveția mobilizarea generală și domnea pretutindeni o învălmășeală și o agitație de nedescris. Orice comunicație cu străinătatea era ruptă cu desăvârșire și între noi, camarade din toate colțurile Europei, a celei mai îndepărtate chiar, și trecuseră deja mai bine de două-trei săptămâni fără s'avem ori să putem da știri.

Știrile fantastice de prin ziare, nu mai aveau hotare. Milanul era în flacări, aprins de furia socialistilor rămași fără muncă; Simplonul era subminat și partea dinspre Italia aruncat în aer; și'n preseara plecării mele o ediție specială a ziarului „la Liberté”, cere Elvețienilor să-și păstreze calmul în cazul unei ciocniri ce avea să se dea la Bâle, dinspre frontiera germană.

Trenurile elvețiene, de-o curățenie exemplară altădată, acum sunt de nerecunoscut. Dela clasa întâi și până la a treia domnește acea unitate de bălci în care trebuie să fii foarte mulțumit dacă găsești un loc chiar și'n vecinătatea celei mai puțin simpatice democrații. Și înaintăm spre frontiera italiană — cu încetineala trenurilor personale ungare — admirând capod'opera ce-i linia cu cele două tuneluri uriașe Simplonul și Lâtschbergul. În tovărășia unei gentile familii spaniole din Cartagena, care se afla de vacanță pe lacurile Elveției s'acuma, cu un ocol enorm, peste Brindisi vor s'ajungă acasă — sosim la Domodossola, unde om peste om umple peroa-nele, îngrămădeală de cufer și copii, bagaje și oameni de toate categoriile și-un babilon de naționalități cu graiurile lor. Fără alte dificultăți însă decât lumea enormă schimbăm trenul elvețian superior chiar s'acum celor italienești, vagoane sistem antic și cu reputația prea puțin simpatică a necurăteniei.

După o înaintare adormitoare sosim sara la ora șapte în gara din Milano, unde mi se desfășura cel mai crud adevăr al mizeriilor și al sărăciei, tablouri descrise în ziarele franceze, pe cari nu le credeam în întregime; s'acuma ceream iertare în gândul meu tovarășului călător, marfor ocular și el al acestor scene înspăimântătoare de triste. Edificiul gărei, pompos, cu cheiuri largi și peroane, coridoare vaste și încăperi largi și săli bogate, era acum adăpostul unei caravane nenorocite, unei lumi de muncitori săraci lipiți

pământului, prăpădiți, sfârșiți de osteneala călătoriei de până aci. Toate încăperile deopotrivă, coridoarele, cheiurile, gemeau de această lume mizerabilă, trântită pe jos, pe mese și canapele, rupți de foame și mizerii. Sute de familii cari se întorceau și-și aduceau tot avutul legat în saci și cârpe incolore, frânturi de mobile sărăcicioase, perini murdare, cufer rupte, și cu un cuvânt tot ce puteau țări cu ei acești nenorociți rămași pe drumuri fără casă și căpătâi. Și femeile și copiii! N'am să uit vreodată aceste îngrozitoare tablouri. De zile întregi în drum, nemâncați, sfârșiți de nesomn și neodihnă, lipsiți de umbra curățeniei chiar, păreau o hoardă gonită de săptămâni. Copiii, câteș trei patru la o familie, zăceau pe jos între haine vechi zdrențuite, pe saci, sau pe pământul gol, alături de femei însărcinate de-o oboseală care le ștergea orice expresie a feței. Din îngrijirea statului și dame din înalta societate erau printre ei împărțindu-le pâne, lapte, vin, parale și mângâind copiii și adresând vorbe blânde femeilor nenorocite.

Una dintre aceste doamne, o italiancă tip de frumusețe, mă vede străină, emoționată, mă întreabă cu multă amabilitate dacă viu de pe un drum lung. Profit și deschid vorba asupra scenelor ce ne impresurau. Imi spune cu multă durere și nu fără oarecare îngrijorare că de zile deardândul trenurile varsă această mare de sărăcime, rămasă din grația războiului, fără pânea zilei de mâne. Zăresc o femeie îmbrăcată binișor, așezată între bagaje din saci și perini, între cari se odihneau trei copii, cu al patrulea, un copilăș de vre-o zece ani, slab și istovit vorbea nemțeste. O agraesc și o întreb de unde vine. Cu o voce apatică imi descrie situația-i deplorabilă. Plecase din Italia de paisprezece ani la Strassburg, unde avea cărciumă care-i aducea binișor. Reîmpatriata acum se întoarce la Verona, locul ei natal, unde n'o aștepta și nu are nimic decât averea- ce și-o aducea în saci. Și-mi arată cei patru copii.

Și-am văzut pentru întâia dată și nu fără oarecare teamă necunoscută, bărbați și femei cu figurile îndârjite de nemulțămire și suferință îndurată, alungați fără vina lor, de-un ce suprem, de ce, ei nu puteau să-și dea seama și să priceapă de ce a căzut asupra lor ca un trăznet. Urmez italianca simpatică în drumu-i de samariteancă. Se oprește lângă o femeie însărcinată, culcată pe jos, cu o privire încruntată. Lângă ea pe niște măsurite rupte doi copii de trei-patru ani. La repețite insistențe nu primește să mănânce nimic, respinge brusc, cu un gest dărz orice i se îmbie. Italianca îi spune cu blândete vorbe frumoase și-i mângâie copiii cari sorb cu lăcomie lapte și pâne. Bărbatul ei, tipul socialistului italian îi spune că de când sunt prăpădiți în drum nu e chip s'o facă să mănânce. La repețite insistențe ale italiancei care este înduioșată indeosebi de starea nenorocită în care o vede, ridică canul și varsă o ploaie de injurii și blesteme arătându-și copiii și zdrențele. Nu mult știu ce spune, dar e lesne de înțeles...

Ca și după furtună, se liniștește cu încetul, cedează foamea și primește să bea puțin lapte, și-și reia expresia îndârjită. Samariteanca îi mai repetă câteva cuvinte blânde, îi dă pentru copii provizie de lapte și pâne și pleacă abătută pentru ca să se oprească un pas alături...

Toate frumsețile bogate ale orașelor din nordul Italiei n'au putut să-mi șteargă icoana vie și amintirea mizeriilor fără de seamă ce văzusem. Nu de mult bătută de un nou cutremur aceasta frumoasă țară, totdeauna expusă elementului naturii, căruia supus îi este omul, m-a cuprins din nou amintirea tristei impresii ce-a trebuit să-mi facă Italia.

Și când am trecut hotarul țării noastre și am găsit contrastul în entuziasmul de însulețire pentru război, și podoabele de flori ale trenurilor militare, cu belsugul de provizii ale soldaților, și falfăiri de batiste și drapele în mâinile lumii îmbrăcată în haina de sărbătoare și când acest paroxism al entuziasmului s'a ținut și în ținutul de peste Dunăre ca și pe ținutul șes — încet, încet mi s'a trezit în suflet o nedumerire și nu știu unde eram mai emoționată: aici, ori dincolo și mă întrebam care-i dar războiul cu adevărat!

Era la început....

Din „Povestea lui Făt-frumos.”

IV.

Strâmbă lemne și Sfarmă-peatră.

Coborând, ieșind pe poartă
Făt-frumos, la drum de țară,
Haide-hai, c'un „Doamne-ajută”,
Mai departe!... Merge, iară...

Merge, tot spre-amiazi nainte,
Doru-i încotro-l alungă, —
Zi de vară până'n seară,
Cale lungă, să-i ajungă! —

Intâlnia ici-colo 'n mersu-i
Vechi dumbrăvi de ulm, de fag...
Prin dumbrăvi: isvoare limpezi,
Pasări ce cântau cu drag.

— „Vino!” (ulmii nalți, din frunze,
Îi șoptiau prieteneste)
„Sezi pe pajiște la umbră,
„Puțintel... mai odihnește!”

Iar isvoarele: — „De unde
„Zor așa ne-astâmpărat?...
„Stăi!... să-ți uzi cu apă limba,
„Ce de sete s'a uscat!”

— „Stăi!” (ziceau și pasările,
Pe sub ulmi rotindu-și sborul)
„Să ne-ascuți cântarea dulce!...
„Să-ți mai dai uitării dorul!...”

Dar voinicul, surd a toate,
Tot trecea: desis, poiene...
Incotro-i părea că-l chiamă
Glasul mândrei Cosânzene.

O vedea par'că, măreată,
Strălucind în drumul lui:
Când pe-a luncilor verdeată,
Când pe-albastrul cerului.

Il chiera, cu dulci cuvinte,
C'un surăs... așa de blând!...
Și el tot pășia nainte,
S'o ajungă mai curând. —

Iată-l, după multă cale,
Intr'un codru neumbat...
— „Doamne!” se gândia 'ntru sine
Făt-frumos, privind mirat.

„Am văzut păduri, atâtea!...
„Ins' aceasta... seamăn n'are!...
„Ce copaci înalți, cât cerul!...
„Drepti cu toții, lumânare!”

Dar de la un loc încolo,
Și mai mare-i fu mirarea;
Nu zăria copac, nici unui,
Drept — acum — ca lumânarea.

Indoiti erau, dearându-l,
Și strâmbați, colac, săracii...
— „Tii!” și-a zis el. „Cine oare
„Strâmbă — așa pe-aici copacii?...”

A mai mers câtva... și iată,
Înainte sa, pe-un grind,
Vede-un om... înalt cât patru...
Fără preget ostenind!...

Ce făcea?... Lua copacii
Drepti ca bradul, de tulpină,
Și-i strâmba pe toți... cu vârful,
Din văzduh spre rădăcină!

Făt-frumos la el se duce:
— „Aoleo!... da ce-i cu tine,
„De strâmbezi așa mândretea
„De pădure, măi creștine?...”

„N'o uzi tu! și n'ai făcut'o
„Să se nalte din pământ!
„Ci-o stropește și-a crescut'o
„Mândră, naltă... Domnul sfânt!”

— „Ei, și-apoi?... (răspunde omul)
„O strâmbez!... c'asa voiesc!...
„Oamenii doar nu degeaba
„Strâmbă-lemne” mă numesc!

„Hei!... în cale fiul zinei.
„Făt-frumos, de mi-ar ieși:
„Tot ca pe copacii ăștia,
„Și pe el l'aș indoi!”

— „Zău?... l'ai indoi?... Prea bine!...
„Hai, viteazule deliu
„Indoieste-mă!... că eu sunt
„Făt-frumos, al zinei fiu!”

— „Tu ești?...”—„Eu!...” Atunci voinicul,
Strâmbă-lemne cel fălos,
La statură cât un munte,
L întreabă pe Făt-frumos:

— „Cum vrei să luptăm?... Din săbii?...
„Ori să ne luăm la trântă?...”
El răspunde: — „Luptă dreaptă,
„Piept la piept, vreau!... că-i mai sfântă!”

Strâmbă-lemne-l ia, mi-l saltă
Sus pe Făt-frumos, cu vlagă;
Și 'n pământ, dintr'o isbire,
Până la genunchi mi-l bagă.

Hai și Făt-frumos, l-inhață,
Mi-l ridică voinicește,
Și 'n pământ pe Strâmbă-lemne
Până 'n brâu îl adâncește.

Strâmbă-lemne, hop! afară...
Iar îl prinde, nu se lasă...
Și 'n pământ pe fiul zinei
Pân' la subțiori l'indeasă.

Făt-frumos, se smulse iute,
Și săltându-l, sus, în vânt,
Până 'n gât pe Strâmbă-lemne
Afundatu-l'a 'n pământ!

Paloșul apoi și-l scoase,
Căpățina să-i răteze...
Dară Strâmbă-lemne-i zise:
— „Ia stai, Făt-frumos viteze!

„Nu da!... căci... tăindu-mi capul,
„Ce-o să folosești tu oare?...
„Fii bun, lasă-mă!... că-s tânăr!...
„Să mai văd frumosul soare!”

Făt-frumos, milos, își vără
Paloșul în teacă iară;
Ia de cap pe Strâmbă-lemne,
Din pământ îl trage-afară:

— „Iacă-ți dăruiesc viață!...”
Strâmbă-lemne-i mulțumi...
L'a cuprins cu drag în brațe:
— „D'astăzi... frate eu ți-oiu fi!...”

Și plecară mai departe
Pe acelaș drum apoi
Prin pădurea nesfârșită,
Ca prieteni, amândoi. —

Făt-frumos din mersu-i însă
Locului de-odată stete:
— „Nu știi tu p'aici, voinice,
„Vr'un părau?... că mor de sete!”

Iară Strâmbă-lemne: — „Cum nu?...
„Hai cu mine, frățioare!”
Și luând-o 'n jos la stânga,
Dau de-o apă curgătoare.

Dar era nisip, mai toată,
Tulbure grozav!... Din ea,
Făt-frumos să-și potolească
Focul setei, nu putea!

La tovarășu-i privește:
— „Să glumești ai vrut, pe semne...
„Apă de beut e asta,
„Măi fărțate Strâmbă-lemne?”

— „De, prietene!... știu și eu?...
„Mai băut-am, nu odată,

„Din acest părau de munte...
„Apa lui era curată!...”

— „Bine! hai atunci pe apă
„Tot la deal, ca să vedem:
„Cine-o tulbură, de nu e
„Cu putință azi s'o bem?”

— „Hai!...” Și cum se duc pe apă
Tot la deal... de-odată 'n zare
Văd un alt om... nalt cât șapte...
Ostenind, nevoie mare!

Ce făcea?... Lua pietroiul,
Cât o doniță de gros...
Il strângea, nisip făcându-l,
Și-l dădea pe apă 'n jos.

Bolovani mai mari pe urmă,
Cât o baniță, lua...
Il făcea nisip în palme,
Și pe apă 'n jos îi da.

— „Îra!...” Făt-frumos îi strigă,
„Ce-ai cu bolovanii, bietii,
„De-i faci praf... și tulburi apa,
„Ca să n'o mai bea drumetii?...”

— „Iacă!... praf îi fac!... și-o tulbur!...
„Fiindc'asa vreau!” el grăiește.
„Nu degeaba doară lumea
„Sfarmă-peatră” mă numește!...

„Hai!... de mi-ar ieși 'n potecă
„Fiul zinei, Făt-frumos:
„Praf l'aș face și pe dânsul,
„Și l'aș da pe apă 'n jos!”

— „Zău?... l'ai face praf?... Ei bine,
„Măi viteazule deliu,
„Haide, fă-mă praf!... că eu sunt
„Făt-frumos, al zinei fiu!”

— „Tu ești?” — „Eu!...” Atunci voinicul
Sfarmă-peatră vine 'n grabă...
Scânteiau sălbateci ochi-i...
Și pe Făt-frumos l-întreabă:

— „Cum vrei să luptăm?... Din săbii?...
„Ori, mai bine, piept la piept?...”
— „Mai mă 'ntrebi?” grăi flăcăul,
„Piept la piept!... că-i mai pe drept!...”

Sfarmă-peatră-l prinse 'n brate...
Fiul zinei... nu s'a dat!...
Tot ca și cu Strâmbă-lemne,
Și cu dânsul s'a luptat!...

Și 'n pământ, afund, vârându-l.
Iute paloșul și-a scos...
Dară Sfarmă-peatră-i zise:
— „Ia stai!... nu da, Făt-frumos!...

„Ce vei folosi tu oare,
„Mie capul dacă-mi tai?...
„Hai mai bine să ne prindem
„Frați de cruce!...” — „Bine!... hai!...”

Și, de cap, îl trase-afară
Din pământ, cu bunătate...
El, întreabă după aceea:
— „Unde mergi?” — „In lume, frate”.

— „Dar ăst om, de lângă tine,
„Cine-i?... și 'ncotro se duce?...”
— „Tot în lume, ca și mine...
„Tot un frate-al meu de cruce!”

— „Ia-mă, Făt-frumos voinice,
„Și pe mine, dacă vrei,
„Ca să merg cu voi în lume!”
— „Vino!” Și pornesc... tustrei.

Merg pe-acelaș drum, alături,
Ca trei fii ai unei mume,
Mai departe prin pădurea
Largă... spre-a ieși la lume!

P. Dulfu.

LEGENDĂ.

Ultimul din viața *Nălătăștilor*, s'a stins în primii ani după resmiriță.

Și cine erau Nălătăștii?

Era o familie veche, de obârșie română, de-venită nobilă în puterea hărniciei armelor ei.

După legendă, străbunul lor a fost *Vasilie Florea*, om cu așezământ în satul *Bobâlna*. Când a fost însă ridicat la rangul de nobil din partea stăpânirii de pe acele vremuri, cu prilejul primirii diplomei, pentru meritele câștigate pe câmpul de luptă, de către cei incredințați cu ceremonialul obicinuit la atari ocaziuni i s'ar fi zis: Na-Lăți-ține Vasilie, și de aci numele de: Nălăți — cum zice poporul.

Cu schimbarea numelui i s'a schimbat neamul și legea străbună, alipindu-se întru toate neamului dominant și legii calvine!

Și nu e mirare dacă după stările de atunci s'a întâmplat așa, deoarece sediul vlădicului calvinesc era în vadul Murășului, în comuna *Turdaș*, în imediata apropiere, despărțit numai prin râul Murăș de satul *Bobâlna*.

După progenitura avitică a fost împărțit și feuda, așa încât pe la jumătatea veacului a XVIII în *Bobâlna* erau două „curți domnești”, ceea de sub Pleș lângă „Ulița mare” și a doua de către Murăș la o distanță de cca 200 metri, raiul desfătărilor celor doi Nălătăști: Nălătri Jozsi și Nălătri Pista șambelanul.

Aceste două curți comunicau printr'o stradă numită „Ulița ungurească” în preajma căreia pe la anul 1848 mai erau încă două familii cu nume străin: Winter și Șandor, foști slujbași domnești.

La poarta curții de către Murăș „Ulița” se bifurchează, către: Maierile domnești și alta: pe „după ogrăzi”. E de însemnat aci, că cuvântul „ogrăzi” între locuitori numai aci se aude pronunțându-se, altcum poporul nu-l folosește, el zice grădină și nu ogradă, ca și pe alte locuri.

Deasa comunicație cu scaunul vlădicesc din *Turdaș* ai căruia asesori erau, întru atâta i-a captivat întru cât își zidiră și biserica proprie calvină, încercând și calvinizarea iobagilor români, dar aceasta nu le-a succes.

Biserica a existat până la anul 1784. Statuele și busturile „albe” unele au mai rămas până încoace târziu.

Pe speșele proprii, mai susțineau și aprovizionau cu cele necesare și un escadron de hussari „împărătești” până la focul din 1833 când trăsând în magazina domnească, întreaga parte a satului dela șes, dimpreună cu biserica română au fost mistuite, și domniile încă abziseră de ofertul obisnuit.

Curtea de sub „Ples” cu o grădină de mai multe jugăre în extensiune, până la anii 1860, era închisă de către „Uliță” cu gratii și stâlpi, pentagonal impremezați prin prinble, cu capiteli colorați, iar celelalte laturi cu palisade puternice de gârniță, interiorul era strețaiat de cărări, grupe de flori, alee, pomi și arbori de diferite soiuri, iar de către stradă erau plopi înalți plantați simetric, și ca la poruncă crescuți.

Castelul principal, curtea și al doilea palat, erau unde sunt astăzi. Zidurile, și sunt multe, erau și sunt din cărămidă, și numai castelul acoperit cu țiglă, toate celelalte erau cu șindilă. Castelul are un etaj cu trei odăi, coridor și scări înguste. În parter, pe sub etaj, până la anul 1849 era o intrare (einfart) arcuată și la ambele laturile câte-o odaie ori mai bine zis: Toate boltite, până și etajul.

Poporul numea castelul acesta: „Sub Poartă” deci, el nu zicea „mă duc la curte” ci — Sub Poartă.

Aci li se împărțiau roboșilor poruncile, aci se țineau judecățile și li se măsurau iobagilor obisnuitele 25—100, eventual aruncarea în celulă. Toate boltite, până și etajul.

În una din celele amintite fu detinut Sofronie răsvrătorul când veni pentru a doua oară în *Bobâlna*, scăpând la prima travestit ca și cărauș cu o roată în spate. Pentru distracții și bacanalii era „rolată” a doua de cca 50 metri în lungime cu odăi și saloane quantum satis, demolată total prin anii 70. Sub polata era un podrum de o asemenea lungime — există încă — pe atunci plin cu vinuri excelente din dealurile *Bobâlnei*, vestea căruia ajunsese până în

inima Albionului. La capătul rolatei, spre apus, era biserica (reformată).

Printre grădina, cu raiul domnesc și Pleșul cu viile aducătoare de atâta belșug, trece „Drumul mare” ce duce dela „Piatra Moiiului” pe sub poala munților apuseni spre Germisera—Gelmara — la Apulum, Unica reminiscență, de pe vremurile când legiunile romane încălecau acest drum, e „Feredeele” — scâlzile — la o distanță cam de 6—8 klm. dela centrul comunei pe valea satului în sus. Aci sunt două bazenuri cadrat zidite din cărămidă. Continutul și gustul apei era ca și la „Buziaș — comitatul Timiș.

Bazele ca zidire mai există încă, izvoarele însă, între anii 1890—1900 au dispărut.

Destinul a voit ca ultimul stăpân al curtei indicate să fie botezat iarăși cu numele: Jozsi, deci Nălatzi Jozsi, răposat în Sibiu în anul 1850 (?)

Ca tuberculos ce era, adeseori se îmbrăca în cojoc lung, chiar și în zilele de vară.

În moștenire i-a rămas ginerele său Szalbek Jakab, care după câțiva ani și-a vândut această moștenire.

În a doua curte era pe timpul acesta contele Bethlen Olivér, ce luase în căsătorie pe divorțata cont. Csáky, descendentă și aceasta din familia Nălățăștilor.

Despre contele Csáky — ulterior recunoscut de filoromân — se spune, că înainte de a părăsi comuna a chemat la sine pe toți foștii săi iobagi și în plâns și lacrimi și-a luat dela ei rămas bun.

Contele Bethlen a murit ca colonel căpătuț în prima armată teritorială (honvezi), era însă sub tutorat și averea sub sechestru, și părăsit de familie.

Și în sfârșit să vezi: averea Românilor Vasile Florea, câștigată în baza aptitudinii sale, în decursul timpului trecută prin multe mâini, astăzi prin hărnicia unei foarte matroane române, e devenită iarăși avere românească. Și așa să și rămână, zicem noi.

Iancu Bobâlneanul.

Primăvara.

Soarele cald care din înălțimea cerului deșteaptă natura, își trimite razele arginții asupra noastră.

Totul se mișcă, toate prind viață...

Insectele și omul, floarea și copacul și paserile sburdalnice; — toți și toate își deschid ochii ca la un semn dat, cu un surâs de mulțumire.

Toată natura încearcă să-și arunce jugul hainelor de iarnă, să scape din închisoarea rece și umedă unde a fost aruncată de-a lungul atâtor luni. Toți ne grăbim ca să străbatem la larg, ca să sorbim cât mai curând și cât mai mult din aerul cald și dulce al primăverii, ca să ne răsfățăm la razele scumpe și binefăcătoare ale soarelui superb.

Ne simțim mai ușurați... Parcă ar dispărea o ceață ce ne întuneca gândirea, parcă ne-am desface de lanțuri grele care ne opreau în mers, cari ne încătușau voința și energia...

Inima condamnată la tăcere, astăzi și-ar deschide gura ca să grăiască în tonul ei ademenitor. Ghiata ce o împrejmuia se topește, pleacă rușinată și în locul ei țâșnește un isvor cald și dulce, isvorul dragostei și al pasiunilor.

O mișcare generală...

Neliniște și vioiciune răsare pretutindeni.

Speranța cu surâsu-i grațios se apropie de sufletul celor năcăjiți.

Energia lăncezită prinde putere și pleacă la drum.

Voința, care lovită de furtunile vieții se clătina nehotărâtă, astăzi parcă își ridică capul mai semeț.

Iar cei obosiți și măcinați în luptele crâncene și nedrepte ale vieții, acești nenorociți cari se înfrățeau cu moartea, azi se întorc cu spaimă dela acest monstru cinic și îngrozitor. Astăzi și aceștia privesc soarele drept în față și cerșesc o bucătică de viață, o bucătică din mila ce o împarte tuturor cu atâta generozitate puternicul împărat cu plete arginții.

Văzduhul e cald și parfumat. Căntece, joc și veselie pretutindeni. O muzică dulce ne chiamă la viață.

Natura a înviat!

(Martie 1915).

Dr. Ludovic Csato.

Calvaria.

I.

...Însăngerat și chinuit
Isuse, urci mereu Calvarul,
Tu nu suspini și nici blăstemi
Și nimănui nu-ți plângi amarul.

De te lovesc, Tu nu răspunzi
Și nici că îl privești cu ură,
Indurător și-așa de bun
Te porți pe neagra bățatură.

Ți-e scumpă Crucea! Să n'o scapi
O strângi la piept cu dor...
De te hulesc și spun de rău
Le-ascuți dulos și iertător!

Te poartă-un gând atât de sfânt
Și nu auzi scârboasa larmă...
Și spre Golgota cum Te urci
Fierbinte lacrimi ochii-Ți sfarmă.

Vai, iată! Ai sosit... Priviți!
Pe cruce grea nebuni i-L suie...
Plebea urlă!... I-L întind!...
Și-l țințuesc amar în cule!...

Plebea strigă-L sculpă... rid...
Cu pumnii dur îl amenință!...
Și prind să urle fioroși
Un cântec trist de biruință!

...S'adoarme chinuit Isus
Spunându-și iertător cuvântul?...
Și zarea geme greu, de-odată
Întunecându-se pământul...

Nebuni aleargă spre oraș
Strigând înspăimântată plebea...
Și jalnici haina, păru-și rump :
„Vai!... Dumnezeu a fost aievea!”

II.

Isuse bun și milostiv
Tu, care al sult Calvarul — :
Ascultă rugăciunea mea!
— În ea-l durerea și amarul...

Tu vezi Isuse, neamul meu,
Și lumea cât e de cu ură!
Dreptatea-o vezi cum cade azi
Asemeni Ție 'n bățatură!...

Și suferința noastră-o vezi
Și jalea grea și zbuciumarea!
Tu Doamne fi cu noi în veac
Ș'arată-ne mereu cărarea!

— Condu-ne azi trudții pași
Spre adevăr și împăcare;
Am plâns destul — nu mai putem;
Arată-ne o stea în zare.

Altare noi îți ridicăm
Și vrem prea sfânta Ta dreptate!...
În dragostea Ta noi trăim,
Și 'n toți vrem să vedem un frate!

Dar ce vom zice Doamne, — atunci
Când ne împrejmuiesc dușmanii?...
Se 'ndurerează trailul nost
Pe care-așa-l purtăm cu anii!...

Dar, răsunare nu-i în noi!
Și nălcând n'am purtat pumnale!!
Dar Doamne, nici puteri n'avem
Ca Ține!... să-Ți urmărim pe cale...

Noi suntem singuri și uitați
Pe Ține Te mai avem doară!

Te roagă un popor trudit —
Te roagă!... Pacea i-o coboară!...

Coboară mila Ta spre noi!
Și Tu —, Dreptatea ne-o dă nouă!...
— Ca 'n veci noi să Te preamărim —
Și să cântăm —: Cântarea nouă!...

Lugoj, la 15 Martie 1915.

VALERIU BORA.

Christos a înviat.

M. Eminescu în articolul său de Paști cu acest titlu*) se întreabă cu amărăciunea unui adânc cunoscător al sufletului omenesc, că oare învia-va vreodată omenirea din păcat? Îndrepta-se-va vreodată din multele răutăți de cari pătimeste, sau va fi deapurarea „incorigibilă?”

Eminescu a lăsat deschisă întrebarea.

Fiecare-i va da răspunsul pe care el îl va afla mai potrivit.

Încercători, cum suntem, în puterea mântuitoare și atot prefăcătoare a adevărului și a binelui, îl dăm și noi, ajutați mai ales de lumina credinții.

...De mult, de mult — spune o legendă rusească — când omenimea trăia fericită în raiul pământesc într-o care o așezase la început Ziditorul, o pasere-măiastră ce se chema „Fericirea” cânta zi și noapte, extasiând mulțimea ascultătorilor cu cântecele ei. Odată însă pe semne la imboldul celui necurat — pe unul îl mușcă șerpele invidiei de inimă și-și puse în gând numai decât să înstrăineze paserea-măiastră, ca pe viitor să nu mai cânte tuturor, ci numai lui, ca numai el să fie fericit. Zis și purces la faptă. Când însă dete să pună mâna sa nelegiuată pe păsăruică, aceasta țâșni ca o săgeată printre degetele sale, făcându-se nevăzută pentru totdeauna. De atunci și-a pierdut paradisul toată vraja și toată fericirea. Măiastra păsărică a lăsat însă să cadă din sboru-i câteva pene pe pământ. Oamenii le-au numit: iubire, mărire, avere, etc. etc. și erau de măriri și culori felurite, dar totdeauna li s'a întâmplat să găsească numai câte o perișoară, în vreme ce ei doreau să vadă „Fericirea” în toată frumusețea ei deodată! Iată pentru ce — lămurește drept încheiere povestășul rus — oamenii vorbesc neîncetat despre fericire și așteaptă ca din nou să se întoarcă pe pământ, dar și fericirea încă așteaptă ca tot pământul din nou să se prefacă într-o grădină frumoasă și înflorită, unde pismuire și răutate să nu fie, căci numai acolo își va cânta ea din nou, pentru toți oamenii minunatele și vecinicele sale cântări...

Această legendă rusească, oricum am privi-o, are însă darul de-a ne indica unica soluție posibilă a acestei mari probleme care am văzut că l'a preocupat în ziua cea mare a învierii Domnului și pe Eminescu, și trebuie să ne preocupe pe noi pe toți cari avem o niziunță spre mai bine!

Da, o stare mai bună de lucruri, o omenime mai bună și mai fericită nu se poate închipui fără de oameni mai buni, fără de singuratici mai buni. De aici trebuie să pornească așa dară marea operă de reformă, de prefacere socială: dela reforma individului!

Adevărat că punctul acesta de vedere astăzi nu prea e luat în seamă: nu e „modern”, cum s'ar zice. Astăzi toți reformatorii și procopsiții vreau să reformeze și să procopsească diferitele instituții și societatea întreagă, mai înainte de ce s'ar fi reformat și procopsit pe sine cu ideile și cu reformele lor. Numai cât să nu uităm, că adevărul nu e modern, precum nu poate fi nici învechit sau demodat, ci este, precum etern e Dumnezeu, dela care provine.

Ei, și cum este a se face această reformă a individului, această auto-reformă sufletească?

Nu este alt chip și mod, decât acela pe care ni l-a arătat Mântuitorul: trezirea vieții sufletești a omului prin însuflarea unui nou spirit de viață.

*) Reprodus și în numărul de Paști al „Românului” din anul 1911.

deauna cu mine, dar nu că tine pe sub pat; acum te năpustești asupra mea, că eu ți-aș fi furat banii, ferească-mă Dumnezeu de așa ceva și feri în lături să nu mai dai, că de pun mâna pe tine te fac turtă cu oală cu tot.

Intr'aceea soldatul luă și căciula cu bani a celui alt orb și se duse pe ușă afară, iar orbul, care crezuse că cel alt orb îi luase căciula, zise: Da ce-i frate, dacă ți-a furat cineva banii acum vrei să te despăgubești luându-mi căciula cu banii mei, dar asta n'o fi. Și se luă orbii de păr și dăi, trage, împinge, larmă de se sculă ulița în bătaia lor, până veniră poliștii de-i duseră pe amândoi în arest.

Iar soldatul nostru merse bucuros, povestind la toți, că adevărată e vorba: Când dai „unu”, Dumnezeu îți întoarce cu „pumnul”.

George Cătană,
inv.

Dorul sodatului.

Dunărică apă lină
Floare din grădină,
Eu mă duc în țară strină
Floare de sulcină.
Și n'am pe nime cu milă
Floare din grădină.
Și n'am pe nime cu dor
Floare de muhor.
Nici n'am pe nime cu drag
Florică de fag,
Să-mi pună mâna la cap
Florică de mac,
Să mă 'ntrebe de ce zac
Florică de mac.
Să-mi pună mâna pe frunte
Floare dela munte,
Să mă 'ntrebe multe, multe...
Floare dela munte.
Rămâi satule pustiu
Floare de gutâi,
Rămâi satule în ceață
Flori de ismă creață.
Inima mea tot suspină
Floare de sulcină
Că ea 'n lume-i mai străină
Floare de sulcină.
Merg cătană la 'mpăratu
Foae ruptă 'n patru.
Merg cătană 'n țări departe
Floare dintr'o parte.
Și mi-ar fi și nu mi-ar fi
Floarea vișinii
Să știu că iar oi veni
Floarea vișinii
Dar plec de-acolo 'n război
Floare din zăvoi
Și n'oi mai veni 'napoi
Floare din zăvoi.
Doamne bate'l de noroc
Flori de busuioc,
Că mi-s viu și moarte-mi rog
Flori de busuioc.

George Cătană,
inv.

Dar împărătesc.

Era odată un împărat care avea și o inimă bună.

Intr'o țară vecină se întâmplase o groaznică catastrofă. Mii de oameni erau nenorociți și împăratul nu avu odihnă în suflet, până ce nu dete ajutor celor nenorociți. El încărcă vapoarele cu de-ale mănărei, cu haine călduroase. Dete ordine ca ajutorul să fie imediat împărțit, cu dreptate, fără preferințe.

Vapoarele să se încarce cu cei fără de adăpost, ofițerii trebuiau să se poarte cu blândețe, să împartă bani celor săraciți, iar soldații să facă pe infirmierii. Împăratul mai trimise doctori și medicamente, bani și urări de bine.

Cu lacrimi fierbinți cei ajutați rugară pe Dumnezeu să ție sănătos pe bunul împărat. Regele țării peste care se abătuse această nenorocire, mulțami telegrafic și conferi împăratului cel mai înalt ordin.

Când împăratul auzi dela miniștrii săi cât de mult cei ajutați îi mulțămiau și cum poporul

lăuda marea generositate, împăratul își acoperi fața cu ambele mâini și porunci miniștrilor să tacă. Apoi zise încet:

— Tăcere!... De ce oare îmi mulțumesc acești oameni? Oare toată averea mea nu se trage dela toți acești săraci?... Eu am averi enorme. Cât dau eu, încă nu este, atât de mult! Când cel sărac dă un gologan unui cerșetor, el face mult mai multă jertfă, căci el își rupe din gură bucățica de pâine și o împarte cu cel nevoias, pe când bogatul care dă o mie de lei, nu aduce nici o jertfă, căci îi mai rămâne încă destul de mult și trăiește mai departe destul de bine!

La moartea unei regine.

O regină era pe patul de moarte. Lângă patul muribunde stau regele și rudele reginei.

Prin coridoare mergeau binișor, tiptil, miniștrii și curtenii, abătuți. Și pe când regina zăcea pe patul durerii și regele era lângă dânsa, bolnava deschise ochii și șopti regelui: „Mi-e sete, dă-mi puțină apă”.

Regele îi îndeplini voința și după ce regina sorbi câteva picături de apă, închise ochii și adormi pentru vecie.

Curtenii veniră smeriți și întrebară, cari fură ultimele cuvinte ale reginei.

Unul zise: S'a rugat pentru binele patriei.

Altul zise: A dăruit mare parte din averea ei pentru cei săraci...

Altul zise: Ca să se dea țăranilor mâncare bună și cei pe nedrept condamnați să fie eliberați...

Și toate aceste vorbe se răspândiră în popor și fiecare le repeta.

Când regele auzi acestea, el chemă pe curteni și le zise:

— Știm cu toții, că regina s'a iubit țara din toată inima, dar nu dau voie să se puie pe pământul ei flori false. Spuneți adevărul curat poporului, că ultimele cuvinte ale reginei au fost cuvintele unei bolnave, care cerea puțină apă de băut!

De ale Români'or.

Credințe, datini, lecuiri, etc. din Bihor.

Credințe și datini. Marți seara nu e bine a ședea sub coș, de pază necurată, cu ceas slab, cu zile necurate, cu vânt turbat, cu pocitură și spulberătură.

Când se scot puii, se pun într'o căldare pe foc, se amestecă cu un cuțit de găzdărița casei, care zice: „Doamne ajută, ca să nu le fie moartea din alta ci numai din foc și cuțit.”

Tot când se scot puii, li se taie puțin din coadă și se amestecă penutele în mâncarea ce li se dă, ca să nu se deoace.

Tot când se scot puii, li se taie puțin din coadă postului se adună toate oasele din carnea ce s'a mâncat, care apoi se învâluie în spălătoare cu care s'a spălat tăerul și blidul în ziua aceea și se pun în podul casei după o grindă, cu care apoi se afumă puii.

Fetele mari pun într'un sac un ac mare, apoi se culcă pe el o săptămână, de Marți până Marți, ca să fie dragăstoase la feciori.

Primăvara, când pentru întâia oară se vād sau se ivesc furnicari, fetele mari umblă cu mâinile prin ei, ca să nu le asude mâinile.

Tot ca să nu le asude mâinile, nu e bine să mânânce creeri de găină.

Primăvara, când pentru întâia oară se ivesc șopârlele, fetele mari taie o bucată mică din coada șopârlii, pe care apoi o poartă la brâu, ca „cum se sbate șopârla, așa să se sbată feciorii de dragoste” după ele.

Primăvara când tună pentru întâia oară în cer, femeile dau sau lovesc (se înțelege încet, ca să nu simtă dureri) cu un fer în capul copiilor, ca să fie tari și să nu se teamă de trăsnet.

Primăvara, când pentru întâia oară se ivesc graurii, cine câți grauri va vedea atâția pui de găină va avea, iar dacă nu va vedea, nu va avea nici unul.

Tigaia arșă, adevărată care a fost pe foc, nu se pune pe masă, ca grâul să nu fie cu tăciune.

Cinematograf.

Ce-atât „Neugeboren”?

Ce-i dați cu „neugeboren”?
Mă plictisiți cu-acest limbuz.
Doar *neugeboren*, cum se știe,
E pe săsește — *nou-născut*.

Un nou născut însă în fine
Și 'n timp de pace și 'n război,
Îi umblă gura cum i-e firea,
Ce zor avem să-l ștergem noi?!....

Haralamb Căldămar.

Epigrame.

Unui îngâmfat.

Dacă merg la tine 'n casă
Tu nu te scoli del'a ta masă:
În grajd la bou dac'am intrat,
El nu se mișcă, stă mirat.

Altui îngâmfat.

Ești tare mândru și umflat
Ca broasca din povești.
Ajungi l'acelaș rezultat:
Tu frate, vai, o să plesnești.

Unui grozav.

Pășești cu fală și domol,
La cer cu capul ridicat.
Ușoară muncă când e gol
Căpșorul tău cel deochiat.

Dr. Ludovic Csato.

Glume.

Un anunț ciudat.

La mica publicitate găsim acest anunț:
Femeie dispărută. D. N. M. din București are plăcerea, să anunțe că soția d-sale a părăsit domiciliul conjugal. Acela care o va găsi, este rugat să o păstreze. Va căpăta o bună răsplată.

Una care promite...

Ieșind dela ofițerul stării civile, mireasa e întrebată de o prietenă a ei.

— De ce erai atât de emoționată? Abia s'a auzit, când ai zis „da”.

— Când mă voi mărita a doua oară, voi fi mai curajoasă, și ai să auzi cum voi zice „da”!

Copiii...

Nicușor capătă un frățior care țipă mereu și ziua și noaptea...

Nicușor întrebă pe mă-sa, arătând la copilul din leagăn.

— Mămițo! de unde a venit ăsta?

— Dela Dumnezeu! din cer!

— Așa... a căzut din cer?... apoi caută-l, poate s'a lovit undeva, de aceea o fi țipând mereu!

Soț bun.

— Când m'am însurat îmi venea să-mi mănânc nevasta, pe atât de dragă îmi era...

— Și acum?...

— Acum îmi pare rău că nu am mâncat-o atunci...

La recrutare.

Un tânăr se prezintă înaintea comisiei de recrutare în costumul lui Adam, dar cu căciula în cap.

— De ce nu dai jos căciula? întrebă președintele comisiei.

— Să mă iertați, dar am guturai, răspunde viitorul apărător al patriei.

Copii teribili.

Venind musafiri pe neașteptate, mama zice micului Jenică, să îi poftască în salon și să îi roage să aștepte puțin, până ce s'o îmbrăcă...

Trece puțin timp, musafirii întreb pe micul Jenică:

— Ce face mămița?

— Se îmbracă, și trebuie să-și puie dinții în gură și peruca pe cap...

Redactor responsabil: Constantin Savu.

POȘTA ADMINISTRATIEI.

Am primit în abonament dela următorii: George Cătănescu, Birchiș 2 cor., George Jurca, Vlacovăț, 2 cor., Ioan Grigoraș, Baiesescu, 3 cor., până la 1 Octomvrie 1915. Adrian Ursulescu, Macedonia 12 cor., Ioan Matros, Sajómagyaros 2 cor. pe sem. II 1915.

x Pălării elegante, albituri, cravate, pardeziuri de gumă p. bărbați și femei, ciorapi, baste etc. în cel mai mare asortiment și cu cele mai ieftine prețuri se vând în prăvălia de modă pentru domni „Chic”, Arad bulev. Andrassy nr. 15.

Vis-à-vis de hotelul Panonia.
(He 2892—10.)

Mulțumită.

Subscrisa prin prezenta exprim mulțumita mea administrației Băncii de asigurare „Transsylvania” din Sibiu, care fără de a-mi face nici un fel de dificultate în aceste timpuri critice imediat după prezentarea documentelor mi-a solvit suma de asigurare după neuitatul meu soț Nicolau Nyilvan.

Somcuta-mare, în 15 Martie 1915.

Ta 2404—1

Văd. Clara Nyilvan.

DE VÂNZARE

10 acții de ale institutului „Albina” din Sibiu. Cei ce doresc a le cumpăra să se adreseze la administrația ziarului.

Ma 2399—3

VINURI

vechi și noi de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) Petru Benea, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai modeste.

Vinuri vechi din anii 1911 — 1912
Vin alb — — — — 74 — 62
Rizling — — — — 76 — 64
Roșu de Miniș — — 1 60 1 20
Carbenet — — — — 1 40 — —

Vinuri vechi și noi din anul 1914.
Vin alb — — — — 52 — 42
Rizling — — — — 54 — 44
Șiller — — — — 56 — —

Rachluri.

Rachlu de treve — — — — 2 —
Rachlu de treve specialitate — — 2 40

Expediez la dorință în sticle și în cantitate mai mică vin.

Vinul se expediază cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni
Pentru Calitatea vinului garantez.

Be 947

Petru Benea

prop. și neg. de vinuri

Világos (Arad m.)

SALON

-cremă 1 cor. 30 fil.
-pudră 1 „ 30 „
-săpun 1 „ — „
-manicūr 65 fil.

Comandele din provincie se expediază zilnic în mod prompt.

Farmacia la „Sf. Francisc”

Budapesta, bulevardul Unioi nrul 65.

(E 2375)

Radó Gyula

prăvălie de confecțiuni
pentru dame în ARAD.

Noutăți în

COSTUME

din cottelen, pepita și alte stoffe
la modă cu cel mai bun croi,
acum dela 35 coroane în sus.

JACHETE

după moda cea mai nouă.

Jachete scurte,
Capoate de sport,
Jachete de mătăsă,
Capoate albe,
Pardesiuri pentru copii,
Haine pentru fete,
Tali,
Halate
Fuste,
Mantale de lister și gumă
în asortiment extraordinar.

Bluze și haine de dolu.

Prețuri fixe! Telefon: 238.

(Ra 2376)

Mil de inși

binecuvântă mijlocul nutritor de întărire

„Kárpátia”

care în decurs de 8—4 zile încetează cea mai crâncenă tuse.

„KÁRPÁTI” e un mijloc excelent contra boalelor de astmă, răgușală, constipație, precum și la boale de gât, — plămâni și stomac.

Efect sigur, deja la prima încercare.

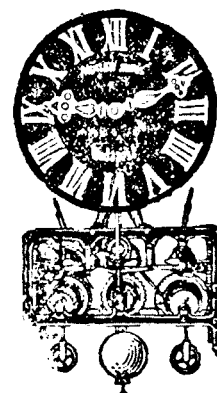
1 sticlă de 350 grame cor. 3.— 1 sticlă de 700 grame cor. 5.—

De vânzare la:

Victor Hosszu, Brașov

str. Claustrului Nr. 16.

(Ho 1846—30)

Oloage de turn

pentru palate, case comunale, fabrici, locuințe private regulează și aranjează mai favorabil

MÜLLER

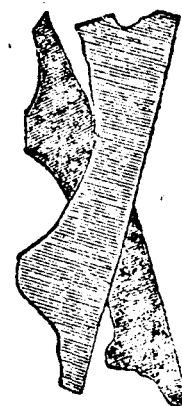
JÁNOS, succesorul lui

MAYER KAROLY

dela prima aranjare cu vapor a fabricii de oroloage din

Budapest, VII., Tökölly-ut 52. szám.

(Casa proprie). Cataloge și specificări de franco. (Mu 2129)

Pielării

(Go 2127)

talpe

achizite p. ghete
instrumente pentru

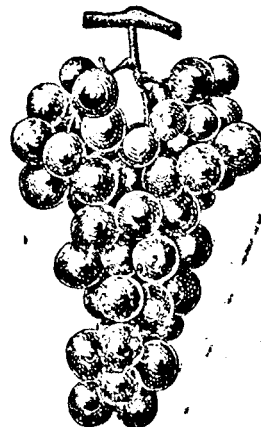
șantofari și cismari

se pot procura mai bine
la:

Gyöngy Sándor

magazin de pielărie

BUDAPEST, III., Tavaszu. 1. sz.

(He 2298-24)

Viță americană

altoită

precum și

Port-Altol

și

Butași - Americani

furnizează

renumita

firmă:

Caspari Friderich

Mediaș, (com. Nagy-küküllő)

Selectiunea garantată. Cereți catalogul!

GYÖRGY MENYHÉRT ÉS TÁRSA

magazin de pardesiuri
pentru dame.

ARAD, bulev. Andrássy 8.

Vis-à-vis de intrarea bisericii Minorităților.

Noutățile noastre:

Pardesiuri negre și tegethoff
Rocuri moderne
Sacco Cotteleni
Pardesiuri coțcate
Rocuri de mătase
Pardesiuri pentru fete și copii
Costume negre și tegethoff
Costume în culori
Costume pepita
Juipoane moderne
Talii de mătase
Talii moderne
Talii de doliu
Pardesiuri de gumă.

Prețuri fixe.

Telefon 855.

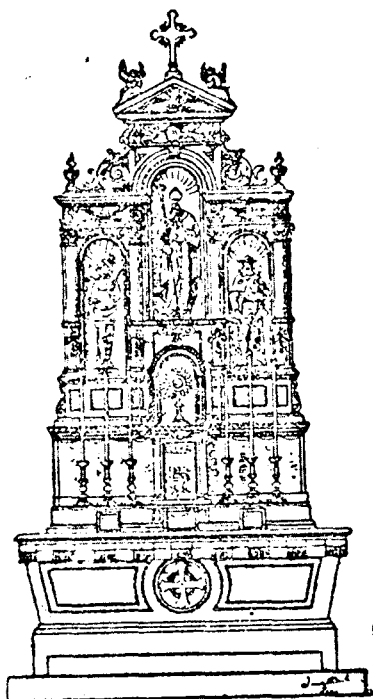
: Fiți atenți la firmă! :

(Go 2384—6)

Su 1920

Szubotha István

atelier de construcție de altare și de aurire artistică
Budapest, VIII., Hunyadi-u. 26 sz.

Oferă on. preoțimi gr. ort. și gr. cat. lucrări de sculptură, iconostase, altare, amvoane, fă. tani pentru botez, cosciugul Domnului, statire, icoane staționare, scaune duhovnicești. Lucrări de aurire și pictură executată artistic de la cele mai simple până la cele mai decorate. Primește spre renovare și pictare iconostase și altare vechi. — Prețuri nu am dar cu proiecte artistice și prospecte convenabile servec gratis. — Pentru primirea lucrărilor merg la fața locului pe cheltuiala proprie.

„IANER” cremă neunsuroasă.

Cel mai nou product igienic pentru curățirea și înfrumusețarea pielii.

Înlătură petele galbene, bubele pricinuite de înfierbințeli, sgrăbunțe și alte necurățenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

„IANER” pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la băluri, saloane și de zilnic folos, care acopere încreșturile și e cu totul nestricăcioasă în culorile: roza, albă și cremă. 1 cutie 1 coroană.

„IANER” săpun. 1 bucată 60 fileri.

„IANER” pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

„IANER” apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși gingiei burețesi, contra mirosului greu de gură. 1 sticlă cor. 1.60, jumătate de sticlă 80 fileri.

„IANER” esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătretii și contra căderii părului. 1 sticlă, 1 cu 30 fileri.

„IANER” pomadă pentru creșterea părului. — 1 teglă 2 coroane.

„IANER” vâpseală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunț. Nereușita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încă runțit în ce culoare să se vâpsească negru, brunet). U. carton 4 coroane.

„IANER” apă care face părul blond. Pentru a vâpsi în timp scurt, în băl, auriu, părul blond roșu, chiar și brunet ori negru. 1 sticlă 4 coroane.

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — Telefon 476. Pentru înconjurarea contrafacierilor numai „Preparatele lui RUDOLF IANER” ieșite din farmacia sa ca valoare se pot căpăta la

Farmacia „MARIA AJUTĂTOARE” a lui Rudolf Ianer, Temesvár-Gyárvaros Fő-ut 72.

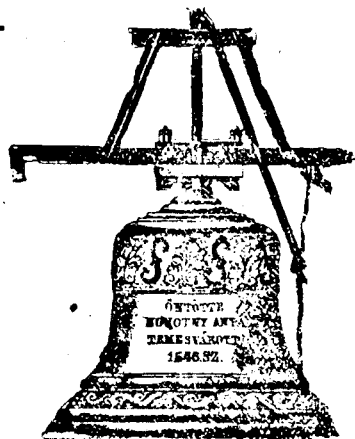

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorie de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

Fiul lui Antoniu Novotny, Timișoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decât cele de sistem vechi, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 461 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toate de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimite gratuit.

Haine de vară,

pardesiuri, haine pentru bărbați, haine pentru baluri, articli de toaletă, umbrele, perdele de dantele și de pânură se curățesc și vopsesc cu multă grijă și specialitate în

stabilimentul meu industrial de vopsitorie de pânuri și de curățitorie chimică,

aranjate cu cele mai noi mașini din străinătate. — Despărțământ special pentru curățitul, vopsitul pălăriilor pentru bărbați și femei. — În cazuri de moarte hainele de pânură și de mătăsă, hainele pentru bărbați etc. se vopsesc grabnic în negru. — Hainele de bărbați date spre curățire se și reparează cu specialitate în croitoria mea specială. — Scrisori de recunoștință din toate părțile țării.

Lucza József, vopsitor de pânuri și curățitor chimic Szeged.

TELEFON:
994.

Prăvălie și stabiliment principal:
str. Laudon, nrul 9., colțul
pieței Valeria. (Lu 2106)

TELEFON:
994.

„IULIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIE-
TATE PE ACȚII ÎN ALBA-IULIA.

Fondată în 1892.

Centrala: Alba-Iulia (Gy.-fehérvár), str. Alvinci No. 9.

Capital de acții: Cor. 200,000.

Fonduri de rezervă: Cor. 250,000.

Depuneri spre fruct: Cor. 750,000.

Girulațiune anuală: C. 14,600000.

Primește depuneri spre fructifi-
care și plătește deponenților cele
mai favorabile interese. Depuneri
până la suma de Cor. 100 se
pot ridica fără abdicere. Darea
după depuneri o plătește insti-
tutul. Escomptează cambii per-
sonale și hipotecare. Acordează
avansuri pe efecte publice (Lom-
bard). Acordează împrumuturi hi-
potecare pe case și realități cu
și fără amortizare.

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.

ATELIER DE CURELĂRIE, ȘELĂRIE ȘI COFERĂRIE ORENDT G. & FEIRI W.

ODINIOARA SOCIETATEA CURELARIROR
Strada Cisnădiei 45. SIBIU, Heltauer-gasse 45.

Magazin bogat în articole pentru curățat, călărit
vânat, sport și voiaj, poclăzit și procovăuri, por-
monee și bretele solide și alte articole de ga-
lanterie pe lângă prețurile cele mai moderate.
CURELE DE MAȘINI, CURELE DE CU-
SUT ȘI LEGAT SKY (vârzobi), permanent în
depozit. Toate articolele din branșele numite și
reparatura lor se execută prompt și ieftin. Liste
de prețuri la cerere se trimit franco. (O-9)

Comandele prin poștă se efep-
tuesc prompt și conștiențios.

PRAV DE PELE HÖFER

Acest prav impregnat cu acid boric a cărui efect excelent
e în general cunoscut, se pregătește în trei tărimi.

No I. prav de stropit pentru copii . . . a cor. —80

No II. Pudră, albă crem. sau roză . . . a cor. 1—

No III. Prav de stropi pentru bărbați a cor. 1—

»Babysoap« Höfer (săpun pentru copii).

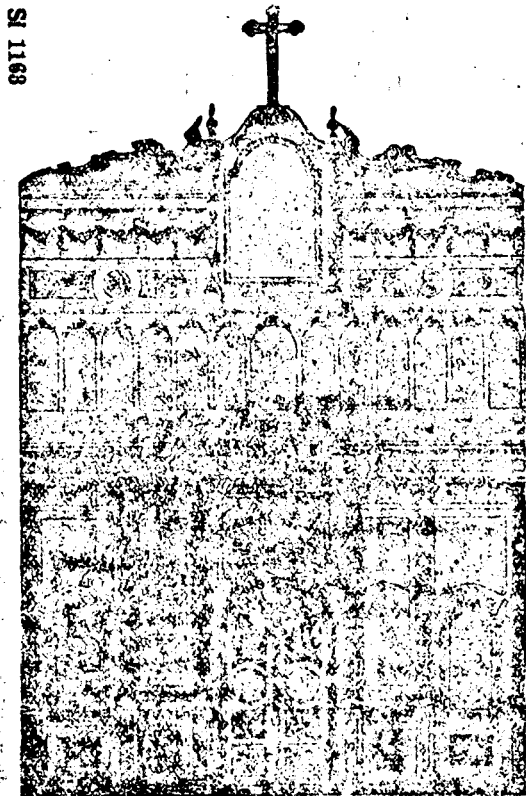
Numai acele sunt veritabile, cari poartă pe fâșia de pe
cutie și pe capacul cutiei iscălitura »H Ö F E R«.

Săpun Höfer a cor. —70.

de tot neutral și inofensiv, se poate căpăta în toate far-
maciile din țară și străinătate și dela:

Zentral-
Versendungsdepot **HÖFER'S APOTHEKE** WIEN III.
(E 1968—50) Ungargasse 14.

CEL DINTĂI ȘI MAI MARE ATELIER ARTISTIC
PENTRU ARANJAMENTUL BISERICILOR.

Execută: iconostase, sculpturi, construirea de altare,
aurire și pictură; aranjări noi de biserici în stil
modern; altare, amvoane, fântâni pentru botez, statui,
icoane-stațiuni, scaune duhovnicești și bănci p. biserici.

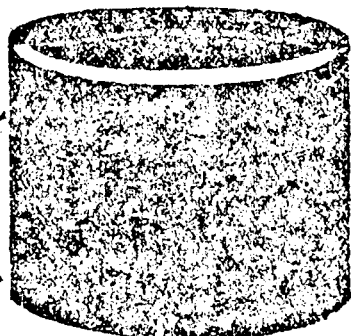
Renovare, aurire și pictare de altare vechi.

Bisericile sărace primesc favor și li-se acordă plătiri
în rate. Merg la fața locului pe cheltuiala mea proprie.
Mii de scrisori de mulțumită dovedesc execuția arti-
stică și durabilitatea lucrărilor mele.

Schmidt János

Budapesta, Köbányai-ut nr. 53.

(Zi 2008)

FRĂȚII ZSIBRITA

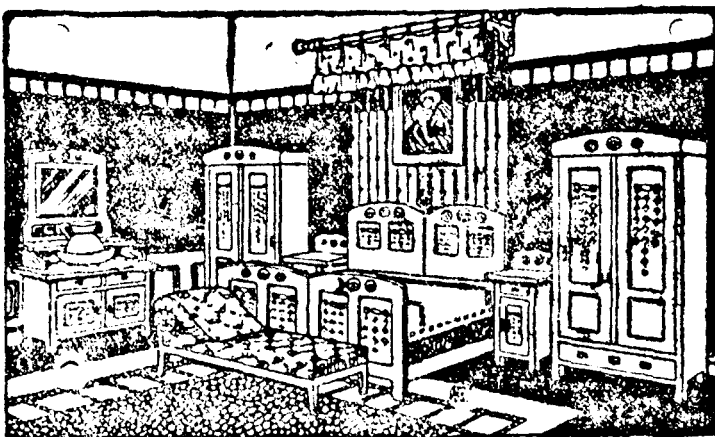
Întreprindere pentru zidiri și fa-
brică pentru articli de ciment.

VERSECZ (Vârșet), Pancsovai-ut nrul 57.

Aducem la cunoștința On. public că ținem permanent în
depozit următoarele produse. — Vase de ciment pentru
soluțiuni de peatră vântă pentru vii, în mărime dela 200
până la 600 litri. Filtre de beton și țevi pentru canaluri
dela un diametru de 10 până la 100 cm. vâlăie pentru
porci și vite etc.—Primim și executăm așezări de asfalt
și beton, bazine de beton de fer în toate mărimile, iesle
din beton de fier, stâlpi, trepte stabile și atârătoare din
ciment sau fer lucrat artistic, canalizări, poduri și filtre
precum și totfelul de lucrări în branșa de ciment și asfalt.

La cerere în persoană sau scris, stăm cu
plăcere la dispoziție cu oferte.

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile VARȘET, strada Kudritzner numărul 44—46.

Cea mai renumită

mare fabrică de mobile
din sudul Ungariei (Verseecz).

Pregătește mobilele cele mai moderne
și luxoase cu prețuri foarte moderate.

Mare depozit de pianе excelente, co-
voare, perdele, țesături foarte fine și
mașini de cusut. — (Sa 113)

„NÄDLÄCANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIE-
TATE PE ACȚII ÎN NÄDLAC (NAGYLAK).

Fondată în 1897. Telefon p. oraș și comitat No 3.

Capital de acții C. 450000. Fonduri de rezervă C. 163000.

Depuneri spre fructificare C. 700000.

:: Circulația anuală C. 27000000. ::

Primește depuneri spre fruc-
tificare și plătește deponenților
cele mai favorabile interese.
Administrează depuneri cu cas-
sete. Depuneri până la suma de
Cor. 5000 se pot ridica fără
abzicere. Darea după depuneri
:: :: o plătește institutul. :: ::
Escomptează cambii personale
și hipotecare. Acordează avan-
suri pe efecte publice (lombard).
Acordează împrumuturi hipo-
tecare pe case și realități cu
:: :: și fără amortizare. :: ::

Informațiuni mai de aproape se pot pri-
mi dela institut. DIRECȚIUNEA.

Na 2393

Cea mai bună apă de dinți premiată la mai multe
expoziții internaționale cu cele mai mari distincții.

500 cor.

plătesc aceluia care după întrebuințarea

apei de dinți BARTILLAS

—o sticlă 80 fil.— mai are durere

: de dinți sau miroasă gura. :

Ed. Bartilla-Winkler's Nachf.

:: L. PLAN ::

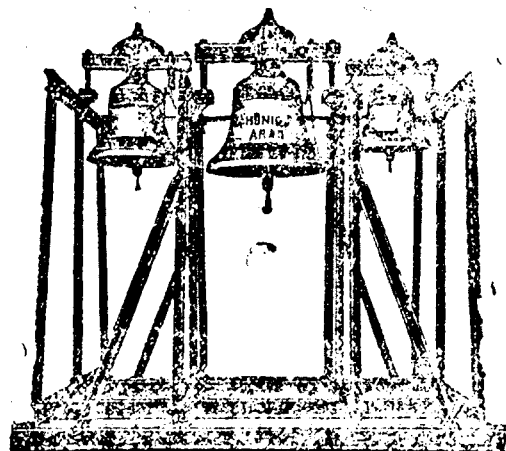
Wien, X. Goethegasse 7.

Se poate cumpăra în toate apotecile și drogheriile. Să se ceară
pronunțat Apă de dinți Bartilla; pentru denunțările falsifica-
rilor plătesc onorariu bun. În comunele în care nu se poate căpăta
această apă trimite franco 7 sticle pentru prețul 5 cor. 80 fil.

O nouă invențiune de clopote!

Clopotul rezonator brevetat

Ho 1632

este alcătuit așa că fortifică nu numai
un sunet, ci și alt sunet armonice și ast-
fel **asemenitor acordului** dă un sunet
plin, puternic și sărbătoresc
precum și adânc.

Echipamente p. clopote de fer
Staluri " " " "

Prospecte și preliminar de spese gratis.

Friederich Hönig

fabrică de clopote brevetată

Arad, str. Rákoczi nr. 11-28.

Premiat

Expoziția internaț. de modă, Paris 1911: Grand Prix și med. de aur
Expoziția univ. din Roma 1911: Grand premiu și medalia de aur

La

„Croitoria universală”

I. PETRAȘCU

SIBIU, Str. Cisnădiei 30

Telefon nr. 172.

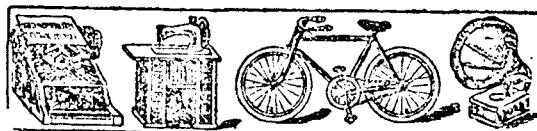
: Croitorie civilă și militară :

Mare depozit de stofe engleze și indi-
gene, precum și totfelul de articole
militare. (1845-30).

NOUĂ

prăvălie
de obiecte
mecanice.

NOUĂ

prăvălie
de obiecte
mecanice.

Cu stimă aduc la cunoștința on. public
din localitate și din provincie, că în

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belv.) Losonczyi-tér 16,
lângă biserica catedrală, am deschis

O excelentă prăvălie de obiecte mecanice

corespunzătoare tuturor cerințelor moderne. — Țin în depozit cele
mai bune mașini de cusut, biciclete și fonografe; execut totfelul
de lucrări în bransa mea, cu prețuri moderate și pe lângă garanță.

Cu deosebită stimă: **Schuster Gusztáv, mecanic**

fost conducător al atelierului mecanic a lui STAM. (Su 2211)

„ECONOMUL”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOC. PE ACȚII.

FONDAT ÎN 1886.

TELEFON FENTRU ORAȘ ȘI COMITAT 415.

Centrala: CLUJ, str. Wesselényi 26.

Filliale: Aiud, Gherla Murăsludoș.

Capital de acții: Coroane 400.000.—.

Fonduri de rezervă: Coroane 324.294.—.

Depuneri spre fructificare: Cor. 2.055.826.—.

Circulația anuală: Coroane 48.696.790.—.

Primește depuneri spre fructificare și
plătește deponenților cele mai favora-
bile interese. Administrează depuneri cu
cassete. Depuneri conform acordului,
se pot ridica fără abzicere. Darea
după depuneri o plătește institutul.
Escomptează cambii personale și hipo-
tecare. Acordează avansuri pe efecte
publice (lombard). Acordează împru-
muturi hipotecare pe case și realități
cu și fără amortizare. Informațiuni mai
de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.

„SILVANIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI E-
CONOMII, SOC. PE ACȚII.

FONDATA ÎN 1888. TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 6.

Centrala: ȘIMLEUL SILVANIEI.

Filiale: Zelau, Bucium și Crasna.

Capital de acții: C. 600.000. Fondul de rezervă: C. 181.446. Depuneri spre fructificare: C. 1,325.427. Circulația anuală: C. 27,449.623.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu cassete. Depuneri până la suma de Cor. 200 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut. **DIRECȚIUNEA.**

FONDATA ÎN 1895. TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 7.

„SENTINELA”

INSTITUT DE ECONOMII ȘI CREDIT CA SOC. PE ACȚII.

Centrala: SATUL-NOU, strada principală.

Filiale: Sân-Mibai.

Capital de acții: C. 520.000. Fonduri de rezervă: C. 70.000. Depuneri spre fructificare: C. 720.000. Circulația anuală: C. 3,000.000.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu asigurări pe viață. Depuneri până la suma de Cor. 1000 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Efectuează toate afacerile de bancă și de asigurări la Banca Generală de :: :: Asigurare din Sibiu. :: ::

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut. **DIRECȚIUNEA.**

Telefon pentru oraș și comitat 649.

FIRE PENTRU LEGATUL VIEI

Saci.

Invelitoare impermeabile.

Velințe.

Funării economice, fabricație proprie.

Funii pentru năi și plute. Funii pentru uscatul albiturilor și cânepă albă. Totfelul de ață. Ață colorată pentru împletitul măturilor. Ațe pentru grădină. Ațe pentru rolete. Gurtne de cânepă și jută.

Gurtne pentru scripete. Vedre de pânză de ventrele. Rețele pentru pescari. Rețele pentru piață. Instrumente pentru gimnastică. Rețele pentru tenis. Saci pentru bani.

Articole de tapiserie:

Păr de cal împletit. Gradle pentru matrațe. Pânze brute. Gradle pentru rolete. „Fles” automat. Iarbă de mare. Pânze

de piele. Teseturi pentru velințe. Pânze pentru jută. Saci de paie și diferite pânze pentru saci de paie.

De vânzare la: magazinul de mărfuri Industriale de ARDEAL și BACICA al firmei

Reich B. Károly Fia és Társa

A R A D, Andrásy-tér nr. 6. (Casa Verbos).

Executăm din materialul cel mai bun totfelul de lucrări în branșa funăriei. — Exe-
-cutăm șatre pentru grădină din pânze vârgate și din pânze impermeabile. :-

FONDATA ÎN 1888. TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 20.

„HAȚIEGANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECON. SOC. PE ACȚII.

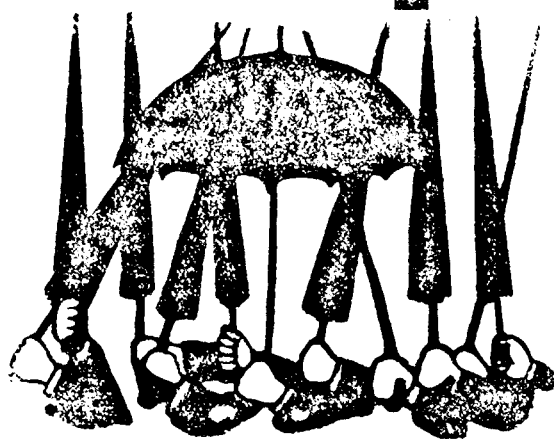
Centrala: HAȚEG, Piață.

Filiale: Pui și Grădiște (Várhely).

Capital de acții: Cor. 450000. Fonduri de rezervă: Cor. 153407. Depuneri spre fructificare: Cor. 897010. Circulația anuală: Cor. 19048593.

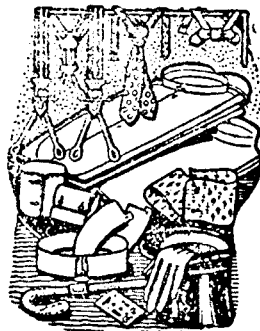
Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Depuneri până la suma de € 1000 se pot ridica fără abdicere. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare.

Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut. DIRECȚIUNEA.

Undese pot cumpăra
cele mai bune și
mai elegante**PLOIERE?****Unde** se pot afla noutățile
cele mai moderne — **En-tout-cas**și ploiere pentru dame și bărbați în executare perfectă și
estetică, de calitate cea mai bună și cele mai moderne**albituri pentru bărbați**

în executare recunoscută de cea mai bună.

Cămeși de modă albe și colorate;
GULERE și MANGETE
albe și colorate; BATISTE de buzunar;
BRATELE; CRAVATE pentru gulere
simple și duple; CĂMEȘI din păr de
camilă; CIORAPI și alți articlii de modă
p. bărbați în sortiment bogat și cu pre-
țurile cele mai ieftine se pot cumpăra dela

GUSTAV SCHMIDT

fabrică de paraplee și prăvălie de articlii de modă pentru bărbați

SIBIU (Nagyszeben), Piața mare, palatul „Bodenkredit”.

Fondată în 1885.

Fondată în 1885.

„TIMIȘIANĂ”

institut de credit și economii, societate pe acții.

Centrala în Timișoara-Cetate Liget-ut nr. 2. (Palatul propriu.)

Filiale în: Buziaș, Receaș, Ciacova, Delta și Vinga.
Expozituri în Beregsău și Toracul-mic.

Telefon pentru direcțiune Nr. 510.

Telefon pentru contabilitate Nr. 1149.

Capital de acții Cor. 2,000.000.—.

Depuneri spre fruct. Cor. 4,000.000.—.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrază depuneri cu casete. Depuneri până la 10.000 cor. se pot ridica fără abdicere. Darea după
:: :: depuneri o plătește institutul. :: ::

Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități cu și fără amortizare. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.

„CAMPIANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN MOCIU.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „Câmpiana“ societate pe acții în Mociu sunt convocați la

a IX-a adunare generală ordinară,

pe ziua de 19 Aprilie 1915 st. n. la orele 10 a. m. în localul centralei, iar în caz dacă în această zi nu se va întruni numărul statutar (§§ 25—29) de voturi, acționarii sânt convocați la altă adunare generală pe ziua de 10 Maiu st. n 1915 la orele 10 tot acolo cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării.
2. Satorirea numărului acționarilor prezenți și a acțiilor reprezentate.
3. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghere și darea absolutului.
4. Cetirea bilanțului și a contului Profit și Perdere, pro 1914 și împărțirea profitului net.
5. Alegerea alor șapte membrii în direcțiune.
6. Schimbarea §§-lor 32—22—24 din statute.
7. Eventuale propuneri.

DIRECȚIUNEA

N. B. Conform §-lui 29 din statute pentru modificarea statutelor se cere ca la adunarea generală să fie reprezentate cel puțin jumătate din totalitatea acțiilor! Domnii acționari, ari vor lua parte la adunarea generală, sunt rugați să-și depună acțiile cu 24 ore înainte de adunare la cassa institutului sau la alt institut membru la „Solidaritatea“ arătând revers despre depozitarea acțiilor tot cu 24 ore înainte de adunarea generală conform §. 21 din statute. Plenipotențiații au să-și depună documentele în acelaș timp.

ACTIVA

BILANȚ PRO 1914

PASIVA

Cassa în număr	26760	25	Capital societar	100000	—
Cambii de bancă și cu acoperire hipotecară	923008	—	Fondul general de rezervă	69938	49
Imprumuturi hipotecare	91749	—	Fondul pentru perderi	6360	—
Credite de Cont-curent	1051	40	Fondul de penziuni	7420	—
Imprumuturi pe obligațiuni cu cavenți	1035	—	Fondul de binefaceri	6262	73
Casa institutului	11000	—	Depozite spre fructificare	526236	17
Efecte	13900	—	Cambii reescontate	327658	—
Mobilier	1152	—	Creditori	5827	10
Realități	5047	60	Dividendă neridicată	210	—
Debitori	2113	86	Interese anticipate pro 1915	16625	—
Interese anticipate de reescont	6070	—	Profit curat	16349	62
	1082887	11		1082887	11

PERDERE

CONTUL PROFIT ȘI PERDERE

VENITE

Interesele fondului de rezervă	3958	74	Chirie	1317	50
Interese de depuneri	30159	85	Interese de cont-curent	619	55
Interese de reescont	24815	95	Interese de escont	69146	80
Spese de birou	4149	37	Interese de împrumuturi pe obligațiuni	1880	—
Salare	7241	66	Interese de împrumuturi hipotecare	5854	28
Contribuțiuni	8337	10	Provizii	19854	85
Amortizări	542	—	Diverse venit	1476	13
Contribuție după interesele depunerilor	3015	98	Interese de efecte	337	22
Competințe de timbru	5480	—			
Profit curat	16349	62			
	98625	13		98625	13

Pentru directorul exec. mobilizat:
Dr. Sever Dan m. p.

Mociu (Mócs), 1914 Decemvrie 31.

Pentru contabilul șef mobilizat:
Ioan Albon m. p. fost contabil-șef

DIRECȚIUNEA:

Ioan Dan m. p. Ioan Leoca m. p. Dionisie Simon m. p. președinte Marius Elekes m. p. Dr. Sever Dan m. p.

COMITETUL DE SUPRAVEGHERE:

Emil Pop m. p. C. Hertia m. p. N. Căciulă m. p. președinte Vasile Hopârtean m. p.
dir. exec. la „Cassa de Păstrare“ din Săliște. contabil-șef la „Economul“.

Sofroniu Roșca m. p. contabil la „Albina“
revizor expert din încredințarea „Solidarității“.

CEASURI PENTRU BISERICI.

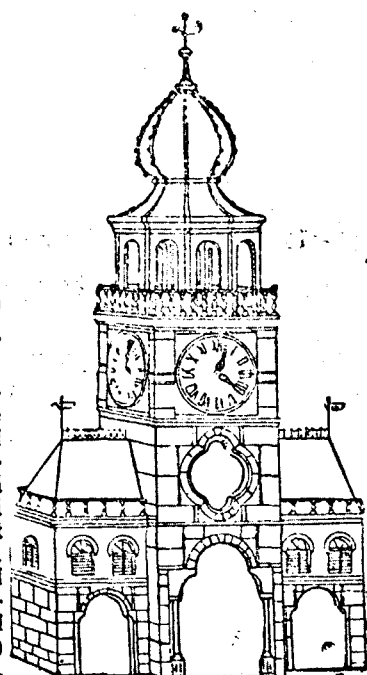
**SZÁNTHÓ
GYULA**

fabrică de ceasuri pentru biserici

NAGYVÁRAD,
Damjanich-utca 30 szám.

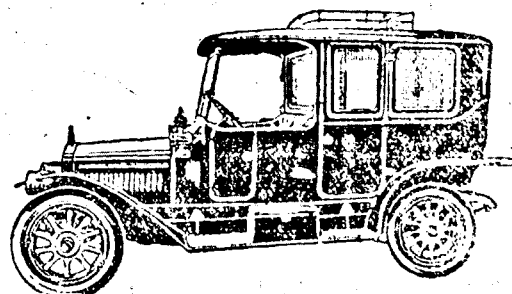
Oferă ceasuri pentru biserici cari se trag odată pe săptămână, odată la 8 zile și odată la zi, durabile și precise. Prețuri ieftine. Fabrică cu putere electrică. Garanție pe mai mulți ani. Preșcurent la dorință se trimite gratis. Plăci (tablă) pentru ceasuri cari luminează noaptea, executate admirabil. — Prețuri ieftine. (Sa 88)

Liferantul diecezelor gr. or. și gr. cath.

LITTMANN RÓBERT

ATELIER PENRTU REPARAREA AUTOMOBILELOR, MOTOARELOR, MAȘINELOR DE SCRIS, GRAMOFOANELOR ȘI TOT FELUL DE INSTRUMENTE
BRAȘOV, HOSSZÚ-UTCA NR. 42.
PRIMEȘTE TOT FELUL DE LUCRĂRI ÎN BRANȘA.

EXECUTARE
PUNCTUALĂ
ȘI PERFECTĂ

PREȚURI CON-
VENABILE.
GARANȚIE.

(LJ 1973)

Aviz!

La pepiniera „Domeniului din Bobâlna” se află de vânzare în primăvara a. c. următorii altoi de viță americani și viță americană.

20.000 buc. altoi de vie de un an cl. I. altoiți pe Rip. x Port. (Gloir de mont Pelier) cu rădăcină din următoarele varietăți. Jardovan Uriș, Furmint, Oporto negru, Madeleine Royal, Royal-Wineyard, Chasslas alb, Chasslas roșu, Muscat-ottonel, Slaneamenca și mestecată, cu 160 cor. per 1000 buc.

5000 buc. viță americană nealtoită cu rădăcină de un an cl. I. Rip. x Port (Gloir de Mont Pelier) cu 10 cor. per 1000 buc.

100,000 buc. viță americană nealtoită fără rădăcină cl. I. Rip. x Port. (Gloir de Mont Pelier) în lungime de 120 cm. și dela 6 mm. în sus groasă cu 15 cor. per. 1000 buc.

100,000 buc. viță americană nealtoită fără rădăcină cl. I. Rip. x Port. (Gloir de Mont Pelier) în lungime de 40 cm. și dela 6 mm. în sus groasă, cu 5 cor. per 1000 bucăți.

50,000 buc. viță americană fără rădăcină cl. I. Rip. x Berlandier nealtoită în lungime de 40 cm. și dela 6 mm. în sus groasă, cu 6 cor. per 1000 bucăți.

Atât altoi de vie cât și viță americani e foarte frumoasă, binedesvoltată și neatinsă de ghiață, varietățile sunt curate pentru cari garantăm.

Doritori de-a cumpăra să se adreseze la jos semnata administrație, unde vor. afla și condițiunile de vânzare.

Administrația:

„Domeniului din Bobâlna”
up. Szászváros (Hunyad m.) Bábolna

Atelier pentru
vopsirea de stofe,
tort și blane,
curățire chimică
și spălătoare
cu aburi.

KOVALD PÉTER és FIA
BUDAPEST,

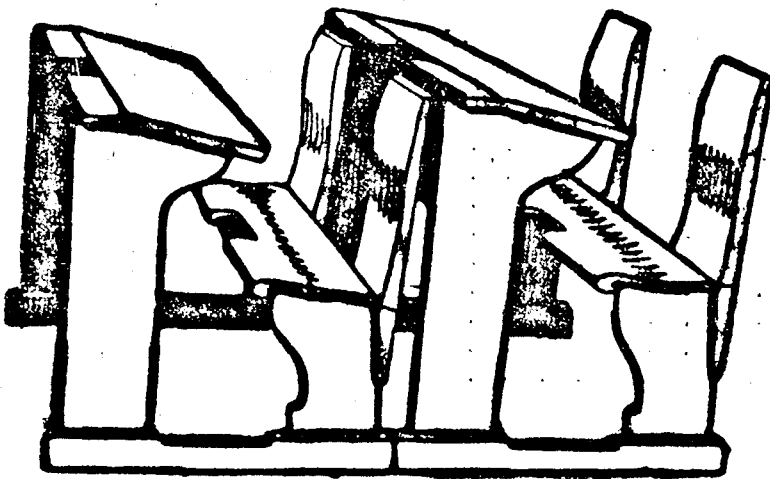
atelier și prăvălie principală în VII.,
SZÖVETSÉG UTCA 25—37. szám
TELEFON: József nr. 18—00 și József nr. 15—71.

Secție postală deosebită p. comandele
din provincie. Stabilimente colectoare
în toate părțile capitalei. Reprezentanți
în cele mai multe orașe din provincie.

Ko 1612

Kovald colorează
și curăță!

CORNEL JUCU

mare stabiliment
pentru aranja-
mente moderne
de școale și bi-
serici.

LUGOS,

strada Hunyadi nr.
11 și str. Corvin 9.

Telefon 24.

Ja 762

FONDATA ÎN 1887.

TELEFON P. ORAȘ ȘI COMITAT 177.

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOC. PE ACȚII, ARAD.

FILIALE: Chișineu, Șiria și Boroșineu (în casele proprii).

Capital de acții Cor.: 2,500.000.

Fonduri de rezervă: Cor. 2,250.000.

Depuneri spre fruct.: Cor. 14,500.000.

Circulația anuală: Cor. 450,000.000.

Primește depuneri spre fructificare și plătește deponenților cele mai favorabile interese. Administrează depuneri cu cassette. Darea după depuneri o plătește institutul. Escomptează cambii personale și hipotecare. Acordează avansuri pe efecte publice (lombard). Acordează împrumuturi hipotecare pe case și realități. Informațiuni mai de aproape se pot primi dela institut.

DIRECȚIUNEA.